

# לכו לחמו בלחמי

לוח לימוד יומי לחייל ולמפקד בעת לחימה



## תפילה לפני יציאה לקרב

בי מלאכיו יצוה- לך לשמרך בכל- דרךך;

ה' צבאות א- להי ישראל, ישב הפרבים, אתה צויתנו בתורתך לאמר: שמע ישראל, אתם קרבים היום למלחמה על איביכם; אל ירך לבבכם, אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם. כי ה' א- להיכם, החלף עמכם להלחם לכם עם איביכם, לחושיע אתכם.

ועתה, הנה אויביך יהמיון ומשנאיך נשאו ראש. על עמך יערימו סוד ויהי'עצו על צפוניך. אמרו לכו ונכחידם מגוי ולא יזכר שם ישראל עוד.

היה נא עם חילי צבא הגנה לישראל, שלוחי עמך, הקרבים היום למלחמה על אויביהם. חזקו ואמצינו. ריבדו את יריבנו, לחם את לחמנו, החזק מגן וצנחן וקומה עזרתה לנו ופדנו למען חסדך.

א- להי, שיתמו כגלגל, כקש לפני רוח. באש תבער יער, ובלהבה תלהט הרים. בן תרדפם בסערך ובסופתך תבהלם. מלא פניהם קלון ויבקשו שמך ה'. יבשו ויבהלו עדי עד ויחפרו ויאבדו.

אנא ה' הושיעה נא; אנא ה' הצליחה נא:  
הבה לנו עזרת מצר, ושוא תשועת אדם:  
בא- להים נעשה חיל והוא יבוס צרינו:

תודעה  
יהודית  
מדור עתי"ד



הרבנות  
העבאית  
הראשית

# לכו לחמו בלחמי

מלוקט מספרי

הרב שלמה אבינר שליט"א

חוברת ללימוד תורה יומי

לחז"ל ולמפקד במבצע

## עופרת יצוקה

# לכו לחמו בלחמי

יצא לאור ע"י הרבנות  
הצבאית, תחום תודעה  
יהודית - מדור עת"ד,  
לתגובות ולהערות:  
03-5696039, 0302-6039  
057-8141707.

המאמרים לוקטו מתוך  
'לכו לחמו בלחמי',  
בהוצאת ישיבת שבי חברון.

## היש איסור לומר 'כוחי ועוצם ידי'?

יש אומרים שאסור לטפח את הצבאיות, שהרי הכתוב שולל אמירת: "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה". אך רבנו נסים (דרשות הר"ן) מבאר שלא מוזכר שם איסור, אלא כתוב להיפך, יש עניין לומר זאת: "ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה". וכי אפשר לנצח בלא מודעות צבאית עמוקה? לו יצויר שלפני היציאה לקרב ידרוש הרמטכ"ל: אחי ורעי, הטנקים משומנים ותותחנינו מכוונים, מה אנו ומה חיינו, ימינו כצל עובר, שחה לעפר נפשנו, עפר אנו בחיינו קל וחומר במיתתנו - הרי חייבים לפטרו מיד כי הוא מסכן את הצבא כולו. אלא כך צריך הרמטכ"ל לומר: אנו ננצח כי לנו הכח והחיל! לא זאת בלבד שאין איסור לומר כן, אלא חייבים לומר. אלא שהסכנה היא: "יורם לבבך ושכחת את ד'". לכן ממשיכה התורה ומצווה: "וזכרת את ד' אלהיך כי הוא הנותן לך כוח לעשות חיל". עליך בהחלט להיות מודע לכה ולחיל שיש בידך, אך לזכור שכל זה בא מריבונו של עולם. באמת "לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ד'". הכח והחיל אינם במקרה. מעשה שאחרי אימוני יחידה מפרכים, אמר קצין אחד בדברי הסיכום: "חבריה, בלי ציונות זה לא ילך". הוא צדק. ויש להוסיף: בלי קישור לשם ד' זה גם כן לא ילך. מתוך "ברוחי" יש חיל וכה.

## "שובו לביצרון"

אחרי המאורעות באב תרפ"ט, המאורעות הנוראים בירושלים, בתברון ובעוד ערי ישראל, כאשר נשחטו כל כך הרבה נשמות טהורות מישראל על ידי מרצחים טמאים, נפל לב הישוב בקרבנו מרוב חרדה. ראה מרן הרב קוק שהנפילה הפנימית הזאת עלולה להזיק עוד יותר

מאשר עצם המאורעות, ולכן הוא כתב מאמר מיוחד בשם "שובו לביצרון". במאמר קצר ותמציתי זה, הוא מגדיר שלושה יסודות עיקריים מבין יסודות הגאולה:

א. הבטחון המוחלט שהחלה הגאולה.

ב. הידיעה שמהלך התחיה גם זרוע נסיגות.

ג. דווקא מן הנפילות צומחות ישועות. "הגואל נגלה ונכסה חוזהו ונגלה".

כך מתגלה אורו של משיח. "בשביל כך הרינו רואים במשך המהלך של תחית האומה והרחבת הישוב בארץ ישראל הרבה חליפות, עליות וירידות ועליות". "יכול מי שהוא עוקב את סדרי הישוב, מראשית צעדיו עד עכשיו, יכול הוא לראות בחוש, איך שמכל ירידה אשר סבלנו נצמחה אח"כ עליה והתפתחות יותר גדולה, וצעד של דליגה לטובה יצא מכל משבר". למשל, מן המצוקות הנוראות של מלחמת העולם הראשונה שעברו על הישוב הדל, יחד עם מכת הארבה, והריבה חששו לחורבנו, הנה מתוך כך חלו תמורות גדולות בסדרי המדינות, יצא הכיבוש הבריטי לפועל, ומתוך כך צהרת בלפור הכינה את המדינה. יותר מאוחר, איומי המדינות שמשבינו, ריכוזי צבאותיהם קרוב לגבולותינו וסגירת מיצרי טירן, הביאו את מלחמת ששת הימים, והתרחבותה הנפלאה של ארצנו עד לב ליבה - ירושלים. ככל שהצרה גדולה יותר, יוצאת ישועה יותר נפלאה. לפני האור היותר גדול, יש חושך עמוק מליל.

מנחה גדולה: 12: 19-21  
שקיעה: 16: 57-17: 02  
כניסת שבת: 16: 26  
יציאת שבת: 17: 35

עח"ש: 4: 37  
זריחה: 6: 41-40  
סו"ק"ש: 9: 13-14  
סו"ז תפילה: 10: 06-08

פרשת ויחי  
שבוע

## אללימות רצינואלית

שאלה: האם יש מקום לאללימות?

**תשובה:** יש מקום לאללימות רק כאשר היא באמת נצרכת על פי שכל ודעת. כמובן, ייתכנו חילוקי דעות, כמו בכל ניתוח שכלי, אך העיקר שהאללימות תהיה שקולה, ולא ביטוי מרוכז של מאוויים תוקפניים והתפרצויות אינסטינקטיים שפלים. לא מפני מאיסה ומשבר רשאי האדם להיות אלים. לעיתים בהחלט יש לפעול בתקיפות, אך רק כאשר השכל והדעת מצווים כן, ולא מתוך התפרצות רגשות אפלים. אנו יודעים שבכל עם העובר תקופות קשות של תסכולים נגד איזה אויב, קמות קבוצות וזרמים שבונים את כל התיאוריה הלאומית שלהם על יסוד רגשות של שנאה נגד עם זה. אך אי אפשר לנהל את החיים על-פי רגשות, לא של קנטה וזעם, ולא של חמלה ורוך. תרמביים מדגיש, שחייבים לשקול כל דבר בדת, ואז יש גם מקום להנהגה קשה מאוד. זאת למדנו מריבוננו של עולם המביא נגעים גדולים ומכות עצומות, שטפונות אדירים על מדינות שלמות, והתפרצויות הרי געש הקוברות ערים גדולות. זה לא מפני שרבונו של עולם התעצבן כביכול או שהוא אכול רגשי נקם תלילה, אלא מפני שכך מגיע על פי דין.

עלינו לילך על פי דרכי ד', וכך להנהיג את המדינה. נגד המהרסים מבפנים או מבחוץ, יהודים או גויים, פליליים או לאומניים, יש לפעול בכל תוקף, אך העיקר הוא לפעול מתוך שיקול דעת. מנהיג המדינה צריך לפעול בשיטור ובסדר כפי הראוי, בהערכה צודקת ומדויקת, ואל יתיר רסן לכעס, ולא יימשך אחרי סחף של רגשות. כל היסחפות אחרי רגש היא רעה. לפעמים על המנהיג להיות רחום וחונן, אך לא מפני המיית הלב, אלא מפני שכך דורשת טובת המדינה, ולפעמים עלי

להיות נוטר ונוקס ובעל חימה, אך לא מפני שהוא כועס, אלא מפני שכך היא ההנהגה הנדרשת במקרה המסוים ההוא.

## חשבונות אישיים ולאומיים במלחמה

מלחמה היא טרגדיה ליחיד, אך אין היא טרגדיה לאומה. כאשר אדם נהרג במלחמה זהו אסון. הנפשות האוהבות מצטערות מאוד, יש אלמנה, יתומים, והורים שכולים. אבל מבחינה לאומית, רבנו הרצינייה קוק התייחס למלחמה כאל גזירה שיש לקבלה, דבר לא נעים שלעת עתה שייך לסדר החיים של אומה. כאשר אדם חולה, הוא זקוק לפעמים לטיפולים קשים וכואבים. הכאב הרגעי מביאו בסופו של התהליך לבריאות. כך היחיד וכך באומה. רבנו נהג לומר שהרמביים כינה ספרו על מלכות ישראל: "הלכות מלכים ומלחמותיהם", כי כאשר יש ממלכה יש מלחמה. שאיפתנו היא כמובן יוכתתו חרבותם לאיתים", אך עדיין לא הגענו למצב זה, ויש להילחם.

גם ביחס למלחמות, יש הבחנה בין מוסר לאומי למוסר פרטי. במלחמת יום הכיפורים רבנו שמח על קידוש השם העצום שהיה אז. האויב פלש לשטחנו ואנו בלמנו אותו וזרקנו אותו מן הארץ. כאשר סיפרו לו על תלמיד אחד שנהרג, הוא פרץ בבכי ובכה בכי תמורורים. אחר כך, התברר לו שהתלמיד רק נפצע ולא נהרג, מיד פסק מבכיו ושמה מאוד. על עצם הניצחון שבמלחמה הוא שמח. כאשר דיבר פעם על מלחמה זו, ותלמיד אחד הפסיקו ואמר, שהרי במלחמה זו נפל בחור מהישיבה, רבנו רמז לו שאין זה שייך לעניין. אסור לערבב חשבונות אישיים ולאומיים - אלו הן קני מידה אחרים. מבחינת האומה, מלחמה לעת עתה היא דבר נורמלי. כדי להיות עם חופשי בארצנו צריך להילחם, דבר הגורס אי נעימות מסוימת.

## מוסריות נפש על ארץ ישראל

מה שאנו מחויבים לשמור על ארצנו כעל בבת עיננו זהו מושכל ראשון, וכל מיני קושיות לא יזיזו אותנו מכאן. את מצוות ישוב ארץ ישראל מקיימים גם מול איומי מלחמה. הרי יש על כך מצוה של מלחמת מצוה, הן לשיטת הרמב"ן שמלחמת מצוה היא מלחמת כיבוש הארץ, כלומר מלחמת שחרור, הן לשיטת הרמב"ם שמלחמת מצוה היא עזרת ישראל מיד צר הבא עליהם, כלומר מלחמת הגנה. מלחמת העצמאות היתה מלחמת הגנה מעמי האזור שקמו עלינו לבלותנו ולגזול מאתנו את ארצנו. וכי הרמב"ם כותב, מצוה להגן על ארצנו, במה דברים אמורים, כשאינו פתרון אחר, אך אם האויב מוכן לחדול בתנאי שניסוג, אז יש לוותר!?! לא מצאנו דברים מעין אלו. הרי יוצאים למלחמה בשבת, אפילו על קש ותבן. זהו דבר פשוט. כדי להיות עם חופשי בארצו יש להיות מוכנים להלחם.

טענה דמגוגית נוספת היא, וכי נפש אחת מישראל אינה שוה יותר מחלקת אדמה; זו דרך לא ישרה לעשות רושם רגשי על אנשים. למשל, יש תאונות דרכים, אשר לצערנו קוטלות יותר נפשות מאשר כל מלחמות ישראל ומפגעו הטרור. וכי יקום אדם ויאמר: וכי נסיעה בכלי רכב שוה יותר מאשר נפש אחת מישראל, מאשר ילדים יתומים ואלמנות עצובות, למה למה? ניסע בעגלות סוסים. הגיע זמן שהרבנים ירמו קול גדול וכולי וכולי. הרי דברים אלה הם הבל. לא נעצור את החיים אלא נוסף זהירות בדרכים. כך אנו לא נפגע בארץ חיינו, אלא נוסף חכמה, גבורה ותושיה כדי לעמוד על משמר חיינו. וכי לחכמי ישראל הקוראים לנאמנות לארץ הקודש, לא אכפת מפיקוח נפש; אדרבה, הם עוד יותר חרדים על גורלה של כל נפש

בישראל. אדרבה, עמידתנו האיתנה על ארצנו ומולדתנו, היא המוסיפה בטחון ושמירה.

## הברומטר היהודי

ביזה אסורה - "לא כאלה חלק יעקב!" מצווה התורה: "יהיה מחנך קדוש!" וכי מחנך למחנה אינו צריך להתקדש? ודאי, בכל עת ובכל מקום מצוה להתקדש, אך מחנה צבאי מועד להפקרות, לזנות, לאלימות ורשע. וביחוד ניכר הדבר בשדה הקרב. גם העמים היוזרים מתורבתים, כאשר הם בשדה המערכה הינם עושים, חומסים, בוזים ואונסים, ובכך ניכר התוכן הפנימי שלהם. כשנכנסו הרוסים להונגריה, שב כל חייל לביתו עמוס במוזודות מלאות שלל, וכל קצין עם קרון רכבת. באחת מפעולות צה"ל נגד מחבלים לקח לו קצין צה"ל בדרגה גבוהה שעון יד, ונשפט על כך. ודאי מגיעים לו על מעשיו בשדה הקרב אלף שעוני יד, אך הוא נשפט מפני שהנורמה של ביזה פרטית היא בלתי נסבלת לעם הזה. אם הברומטר המוסרי של עם זהו התנהגותו בשדה הקרב - אין כלי מידה שבעולם שיכול להכיל אותו. כבדיחה המפורסמת על שלשה שנשבו בידי אוכלי אדם, קניבליים: אנגלי, צרפתי וישראלי. שלשתם נכבדו ונורקו לדוד בישול. אמר להם ראש השבט: בחרו לכם משאלה אחרונה. ביקש האנגלי לחזות בתמונה מלכת אנגליה. התחנן הצרפתי ליין צרפתי טוב. תבע הישראלי: "ירק ראש השבט בפני! בקשה תמוחה לכל הדעות. אף על פי כך, חסד הוא חסד, ירק בפניו. מיד נתמלא הישראלי חימה, קרע את כבליו, קפץ מן הדוד, שבר וניתץ והרג את כולם. התפלאו שני חבריו: כיון שאתה גיבור כולי האי, מדוע חיכית עד עתה? השיב להם הישראלי: הייתי צריך סיבה מוסרית..."

## העם על הגובה (ב)

אופטימיות אינה נאיביות טוחית, אלא מבט אמיתי, הכולל שתיים:  
א. הטוב גובר על הרע, האור גובר על החושך. הסתכל על הכל, וראה  
במו עיניך כמה העם היושב בציון מלא אורה. שפוט בישרות מדעית. ב.  
המבט הדינמי הנתונתי: הדברים הולכים ונעשים יותר טובים. כמוכן,  
ישנם צרות ומשברים, אבל בסך הכל אנו מתקדמים!

התחזיות הקודרות של נביאי השקר התבדו. כיצד טעו! הם הסתכלו  
על נתונים חלקיים בהווה והחליטו שזה מה שיתפשט בעתיד. טעות  
כפולה

א. יש להתבונן במכלול.

ב. בעיקר יש להתבונן במה שטמון פנימה, במה שנמצא בגניזה. הנה  
שדה בור ללא כלום, התחזית: לא יצא ממנו מאומה. טעות! הזרעים  
מחכים מתחת לקרקע ויופיעו בגשם הנבטה הראשון.

שפוט לא רק על פי מה שנמצא בפועל אלא בעיקר על פי מה שנמצא  
בכות, וראה איזה דור גדול! איזה דור מצויץ! איזה דור מלא יצירה  
ועשייה! איזה דור נפלא שאין לו דוגמה בכל ההיסטוריה! ראו מה  
עשה הדור במאה ועשרים השנים האחרונות: הפך שממה לגן ד! לארץ  
עשירה!

העם חוזר לציון! אנו מונים מיליונים! איזה צבא מעולה יש לנו!  
התורה חוזרת לארץ ישראל!

ודאי יש קשיים. אך ראה הכל בפרופורציה, בפרספקטיבה. אל תיתפס  
לסעיף צדדי כדי לעשות ממנו חזות הכל. מידה רעה היא זו שיש לחזור  
עליה בתשובה...

לומר: יש קרע בעם, זו מידה רעה, לשון הרע ומוציא שם רע! במקום  
להתפעל מכל גילויי האחדות שבאומה, לשבח ולהלל אותה, נתפסים  
לכמה אנשים שוליים. אין זה מדעי, אין זה אמיתי, אין זה מוסרי.  
ראה את הכל!

"יוצר אור ובורא חושך עושה שלום ובורא את הכל" (ברכות ק"ש)  
אבל בפסוק כתוב: "ובורא רע"!! (ישעיה מה). אכן, יש במציאות גם  
רע. אך אם מסתכלים בכל והרע משתלב במשבצת של הכל, אז הוא  
לא כל כך רע, הוא בטל ברוב, בטל בשישים, הולך ונעשה טוב.

## אל תראוני שאני שחרחרת

"אל תראוני שאני שחרחרת ששזפנתי השמשי" (שיר השירים א ו)

רש"י: "אל תראוני - אל תסתכלו בי לבזיון. שאני שחרחרת - לפי  
שאין שחרותי וכיעורי ממעי אמי אלא על ידי שזיפת השמש שאותה  
שחרות נוח להתלבן כשיעמוד בצל".

חטאיו של עם ישראל אינם פוגעים במהותו הפנימית, בסגולה  
הפנימית, בגשמה, הם חיצוניים. הסגולה, הערך הפנימי, האלוהי,  
הנצחי של ישראל אינו משתנה. יתכנו מעשים מכוערים מאוד למרות  
זאת אין בכוחם לפגוע במהות הפנימית של עמ"י. "ברית כרותה היא  
לכנסת ישראל כלה" כותב מרן הרב קוק, "שלא תטמא טומאה  
גמורה", אלא רק טומאה חיצונית חולפת. "לא נגעי נשמה הם מראות  
נגעים הללו, נגעי עור המה" הם חיצוניים, הפנים אינו פגום. חשוב  
שגם היהודים עצמם יפנימו יסוד זה. לפעמים יש יהודים מכוערים  
מאוד במעשיהם ובדיבוריהם, הם מצערים אותנו מאוד בדעותיהם  
ובהריסה שהם הורסים, אבל צריך לזכור שבכל זאת הם חביבים  
מאוד על ריבונם של עולם וגם עלינו. הפגם שלהם הוא אך ורק חיצוני,  
באופן פנימי, דבר לא נפגע. עלינו לדעת שבני ישראל כולם חביבים,  
כמוכן שיש להלחם בטעויות ובדעות משובשות, אך תמיד לזכור  
שאמנם רבשי"ע העניש אותנו והרחיק אותנו, אבל מעולם לא חדלנו  
להיות אנתנו.

השחרות היא זמנית, אני שחררה וגם נאוהה, שחררה מבחוץ אך נאוהה  
מבפנים.

**אתחלתא דגאולה**

פעם טען מישוהו: איך יתכן שעכשיו אתחלתא דגאולה אם ישן מלחמות?

ענית לו: היודע אתה מה מקור הביטוי "אתחלתא דגאולה"? אמר לי: לא. אם כן, איך אתה יכול לקבוע שזה לא זה? על פי מה אתה מגדיר, על פי הרגשת הלב?

לנו יש הגדרה מדעית, גמרא מפורשת, שמבררת את סדר תפילת שמונה עשרה. הברכה השביעית נקראת ברכת הגאולה – גואל ישראל. שואלת הגמרא: "וימה ראו לומר גאולה בשביעית? אמר רבא: מתוך שעתידין ליגאל בשביעית". מקשה הגמרא: והלא במקום אחר כתוב "בשביעית מלחמות, במוצאי שביעית בן דוד בא". משיבה הגמרא: לא קשיא, "מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא" – גם מלחמות הן אתחלתא דגאולה. אם כן מי שאמר גאולה בשביעית זה נכון – אתחלתא. ומי שאמר מלחמות בשביעית גם זה נכון, מלחמה היא אתחלתא דגאולה.

מדוע מלחמות הן תחילת הגאולה? מפני שבגלות היינו נתונים לחסדי הגוים, למשיסה ולהריגה, לא היו מלחמות – היו פוגרומים. ופה בארץ ישראל הם קמים להורגנו ואנחנו מכים אותם שוק על ירך.

**מסירות נפש על יישוב הארץ**

**שאלה:** האם צריכים לגור בארץ גם במחיר של פיקוח נפש? הרי פיקוח נפש דוחה את כל התורה?

**תשובה:** מארץ ישראל, אין נסים ואין בורחים. אדרבה, נכנסים לתוך מסירות הנפש. כי זו מהות מצוות יישוב הארץ להיות כרוכה בסכנה. לעתיד לבוא "לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה". אך עוד

לא הגענו לעתיד המאושר הזה. בינתיים, כל עם עלי אדמות היושב בארצו ובמדינתו, חייב לעמוד על נפשו מפני אויביו ושונאיו הרוצים לבלוע אותו חי.

לכן, מצוות יישוב הארץ כרוכה מהותית במסירות נפש, ובמיוחד מצוות מלחמת-מצווה.

התורה לא הבטיחה שיהיו ניסים במלחמה. אנו מאמינים בנס, אנו שמחים על הנס, אך איננו סומכים על הנס. לכן, כותב הרמב"ן בפירושו על התורה, שהתורה צוותה על אנשי המלחמה להתפקד ולהתארגן, כי היא לא תסמוך על הנס. במלחמת רשות, יש פטורים מגיוס שמא ימות. בצבאות דוד היו כותבים גט כדי להציל מכבלי עיגון וייבוס.

כאשר התורה צוותה על מלחמה, בכך היא גם צוותה על מסירות. אין צורך לכתוב זאת, כמו שצריך למסור את הנפש על עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, כי במלחמה זה חלק מן המציאות.

לכן כותב הרמב"ן שמצוות יישוב הארץ כרוכה במלחמה (מצוה ד' לנוספות לספר המצוות לרמב"ם), ונכנסים עבורה למסירות, וכמו כן נכנסים למסירות עבור עלייה לארץ ועבור ישיבה בארץ. שהרי המלחמה אינה מצווה עצמית, אין לנו אידיאל של מלחמה, אלא יש לנו אידיאל של שלום, המלחמה היא כדי להבטיח שליטתנו על ארצנו. אם כך, גם העלייה וגם ההתיישבות שומרות על ארצנו. אם אף אחד לא יעלה ואף אחד לא יתיישב, לא נוכל לאחוז בארצנו.

חזק חזק ותחזק, בעד עמנו ובעד ארצנו.



## מהיכן נשאב כוח?

מן הרוח נשאב כוח כי מלחמתנו היא מלחמת קיום, מלחמה של צדק. מסיבנו איבת הגויים כים נרגש, "למה רגשו גויים" (תהילים ב א). עתה, מלבד האנטישמיות הרגילה, יש שגאה למדינת ישראל. אך בל נדאג. "ארור המן אשר בקש לאבדי" (שושנת יעקב). מה שקרה בסוף להמן, יקרה לאחרים החולכים בדרכו.

מלחמה אינה אידיאל אצלנו, אלא הכרח לא טבעי, אך לפעמים אין ברירה, וזו אחת הדרכים של בניין האומה. מלחמה היא נגד טבענו. אנו אוהבים עדינות ולא אבירות, אך כאשר ריבונו של עולם יוצר הכרח, אזי אנו לובשים "בגדי עשו" לעת צורך ונלחמים בכל תוקף. אך גם אז, טבענו העדין נשאר על עומדו "גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע" - גם כי אעסוק במלחמה לא אירא שיידבק בי אופי אלים (אורות, המלחמה ב).

המלחמה שלנו היא מלחמה נגד המלחמה. החרב שלנו היא חרב מבטלת חרב. כדי להביא שלום לנו ולעולם, לא די בנאומים מוסריים יפים. הם אינם משפיעים כהוא זה על הרשעים והרוצחים. רק שפת החרב יבינו מצחצחי החרב.

החייל הישראלי הוא עדין נפש, הקצין הישראלי הוא עדין נפש. עניינו לבנות, אך כאשר ריבונו של עולם גוזר עלינו לאחוז בחרב, אנו עושים זאת במסירות.

אין זה קל כל עיקר אלא עולח לנו ביוקר. אך כמו שהכוח נובע מן הרוח, כך הוא גם מכה גלים לאחור ומגדל את הרוח. הרי במלחמה של צדק, יושר ואמת, עסוקים אנו, והיא בעצמה מבררת ומעמיקה לנו, מה אנו ומה חיינו, מה תחיתנו ומה ארצנו, מה מדינתנו ומה תורתנו.

## מלחמת מצווה

מלחמותינו עתה הן מלחמות מצווה משני צדדים: מלחמת הגנה ומלחמת עצמאות. בלשון הרמב"ם מלחמת הגנה נקראת: "עזרת ישראל מיד צר שבא עליהם" (הלכות מלכים ה א), ומלחמת עצמאות מוגדרת על-ידי הרמב"ן כמלחמת "כיבוש הארץ" (ספר המצוות לרמב"ם, מצוות נוספות לרמב"ן מ"ע ד). מלחמותינו מאז קום מדינתנו היו תמיד מלחמות הגנה. מסודר על-פי ההשגחה שמלחמות ההגנה האלה הן גם מלחמות שחרור. מעולם לא יזמנו מלחמות שחרור לכבוש שטחים. איננו פטורים משחרור אדמות אלה, אך עד היום כל המלחמות היו מלחמות הגנה. תכליתן של צה"ל היא כשמו - צבא הגנה לישראל. מלחמות הגנה הן הרחבת הכלל "לא תעמוד על דם רעך". יש להציל אדם הנתון בסכנה. מכאן לומדים ש"אם ראית טובע בנהר או ליסטים באים עליו או חיה רעה באה עליו חייב אתה להצילו" (ספרא פרישת קדושים. סנהדרין עג א. רמב"ם, הלכות רוצח ושמירת נפש פ"א), וקל וחומר אם סכנה נשקפת לאנשים רבים.

אכן, מלחמותינו בוגמן הזה הן מלחמות הגנה, כיוון שאין חובה לחכות שהאויב ימצא בלב תל-אביב. אין הכרח להגיע למצב של חנק. הישולחן ערך פוסק שיוצאים למלחמה בשבת נגד גויים שבאים להתקיף אותנו, והרמ"א מוסיף: "אפילו לא באו עדיין אלא רוצים לבוא" (שו"ע, או"ח שכת ו הגה). אין צורך לחכות שיבראו ממש, די שמומתם מתגלה לנו. בנידון שלנו, אנו יודעים שאויבינו רוצים לבוא עלינו, והם מצהירים זאת השכם והערב. התקפה והשבט מלחמה שעה, גם היא לפעמים חלק ממערך ההתגוננות (עיין רמב"ם, הלכות מלכים ה א, לחם משנה).

## קמעה קמעה

יש שראו בעצם המלחמה נסיגה בתהליך הגאולה. ד' עושה גאולה לעמו, האומה והמדינה צומחות ומתפתחות, ולפתע - מכה, כביכול הכול נהרס, כביכול דבר ד' נסוג אחור. כמובן, אף זו תפיסה שטחית של גאולה. שכבר לימדונו חכמים שהגאולה היא קמעה קמעה. הדברים מיתקנים בהדרגה כמובא בגמרא (ירושלמי ברכות א א): מעשה ברבי חייא הגדול ורבי שמעון בן חלפתא שהיו מהלכים בבקעת ארבל וראו איילת השחר שבקע אורה. אמר רבי חייא הגדול לרבי שמעון בן חלפתא: כך היא גאולתן של ישראל, בתחילה חושך גמור, ולאחר מכן בוקע אורה עד צאת השמש בכל גבורתה. "קמעה קמעה", פירושו שיש מצבי ביניים, חושך ואור משמשים בערבוביא. אבל לומר שעכשיו הוא החושך הכי גדול של הגלות, הרי זו איווילת וכפיות טובה! וגם לומר שכבר הופיע האור הגדול של העתיד לבוא, של "יהיניח לכם מכל אויביכם מסביב וישבתם בטח", גם זאת אי אפשר. אלא אנתנו באמצע. אורות וצללים משמשים כאחד. "קמעה קמעה", אין פירושו טיפת גאולה מצטרפת לחברתה, עד המלא הסאה. הכוונה היא, טיפת גאולה מהולה בטיפת אי-גאולה.

(מחיל אל חיל ב')

## מדינתנו

במשך אלפי שנים היינו במצב נורא ואיום, היינו בקבר, בבית קברות, כדברי יחזקאל הנביא בחזון העצמות היבשות. וכדברי הגאון מוילנא בליקוטים בסוף ספרא דצניעותא, הרימה סובבת ואוכלת אותנו, הגויים אוכלים אותנו ואין לאל דינו להציל, נעשינו עפר ושחה לעפר

נפשנו, ולא היה עלינו להישען אלא על אבינו שבשמים שיגאלנו. עד שלבסוף ריבונו של עולם הערה רוחו עלינו ממרום, ופתח את קברותינו והביאנו לארצנו. ומאו הננו מתנערים מעפר וקמים, הולכים וקמים. ואילו פינו מלא שירה כים איננו מספיקים להודות ד' על כל החסדים שעשה לנו, שהביאנו לארצנו ובנה לנו את מדינתנו. ב"ה, יש לנו ארץ, יש לנו מדינה, יש לנו צבא, יש לנו משטרה, יש לנו בירה ויש לנו ממלכה. הכול שלנו, והכל של ריבונו של עולם.

ועכשיו, שנפתחו קברותינו, הננו מצווים להיות שותפים לקב"ה במעשה הגדול של שיבת ציון ובניין הארץ. שכל זמן שהיינו בקבר, אנוסים היינו. אך עתה, חזרה ונעורה המצווה של ישוב ארצנו, כדברי הרמב"ן בחוספותיו לספר המצוות לרמב"ם מצוות עשה ד', שנצטוונו שלא נעזוב ארצנו לשממה, שלא נניח ממנה רגב אדמה אחד בלתי מיושב, ונצטוונו שלא נניח אותה ביד זולתנו מן האומות, אלא נסדר אותה תחת ריבונו, שמדינתנו תהיה בארץ הזאת, והארץ הזאת תהיה מדינתנו, ולא נניח ממנה מקום שיהיה בידי אחר. מצווה מן התורה לסדר ולבנות בה מדינתנו, ואיסור מדאורייתא לוותר על מילימטר אחד ממנה לגויים, בצורת כל מיני סילופי טומאה והבל של אוטונומיה, מובלעת, ושאר חולשות לאומיות. לא נניח אותה ביד עם אחר, אף לא אצבע ממנה, אף לא חתיכת ציפורן.

כל הדורות היינו בקבר, ועתה אנתנו בדרך, בדרך למלכות ישראל. הדרך ארוכה, אך אנו צועדים בה, וגם בסבל ובפרך, וגם בשממה. ובוודאי כל אי הנעימות האלה הן כאין וכאפס לעומת האושר הגדול של מדינתנו.

**אתחלתא דגאולה ועקבתא דמשיחא**

**שאלה:** מה ההבדל בין עקבתא דמשיחא לבין אתחלתא דגאולה?

**תשובה:** אתחלתא דגאולה מציינת את ראשית צמיחת הגאולה, ועקבתא דמשיחא את כל התופעות השליליות הנלוות.

ואף על פי כן, המושג אתחלתא דגאולה מופיע בחז"ל לגבי מלחמות (מגילה יז ב), משום שאכן בגלות הגויים הרגו אותנו ורצחו אותנו ולא היה בכוחנו להתנגד, ועכשיו כאשר באים לקפח את חיינו או נלחמים ומתגוננים. זה אכן אתחלתא דגאולה.

ובמובן רחב יותר, ראשית שיבת ציון היא אתחלתא דגאולה, והאתחלתא הזאת התרחבה לבניין הארץ והקמת המדינה.

המושג של עקבתא דמשיחא מציין את הסיבוכים הרוחניים שיופיעו אז, שכולם נכנסים תחת כותרת אחת כללית: "בעקבות משיחא חוצפא יסגא" (סוטה מט ב) החוצפה תתגדל.

מרוך הרב קוק הסיביר במקומות רבים (למשל במאמר הדור) שהחוצפה הזאת אינה שלילית במהותה, אלא היא נובעת מהתנועה המחשבתית הכוללת, כלומר דרישת הדור שהדברים יהיו מושגים על ידו בגדלות של שכל ורגש, ואם לא, הוא ממאן להכיר בהם. לכן גם החוצפה הזאת אינה כולה רעה במהותה הפנימית, אלא בתוכיותה מסתתרת תכונה חיובית, שכאשר תיגאל מסיגיה תאפשר אמונה שלמה יותר ועבודת השם טהורה יותר. אם כן, גם עקבות משיחא משמשים להופעת הגאולה השלמה ולמהלך תחיית הקודש, והם פרי בוסר של זרע טהור, ואחרי טהרתם יתברר למפרע שגם הם שייכים להנהגה האלוהית.

**רוח גבורה**

**שאלה:** אני מפקד מחלקה חדש בפלוגת חי"ר. כיצד אבנה בחיילי רוח עוז וגבורה? וכיצד ניתן לחשפיע על הפלוגה כולה?

**תשובה:** אין לחשוב יתר על המידה, כי אחרי הפעולות נמשכות הקבבות, עצם מסירות הנפש על העם והארץ, הוא בעצמו יפיח רוח גבורה.

יחד עם זה בודאי שיש לחזק את הרוח בלי הרף, כפי תפקידו של כהן משוח מלחמה. והעיקר הוא בהכרה שהמלחמה שלנו היא מצוה, היא צודקת, היא מוסרית. איננו הולכים לכבוש ארצות זרות, אלא צה"ל כשמו כן תהילתו - צבא ההגנה לישראל, הנלחם מלחמות הגנה על העם ועל הארץ, ואין לך מצוה גדולה מזה. מלחמה היא אמנם מצוה לא נעימה, איננו אוהבים לההרג ולהרוג, אך היא כפויה עלינו, ואז עלינו להלחם בכל העוצמה. אותם גדולי עולם שבתני"ך, אשר אליהם אנו מסתכלים בחרדת קודש, היו אנשי מלחמה, מלחמת הקיום. אברהם אבינו ויעקב אבינו (ספר הישר), משה רבנו במלחמת סיחון ועוג (הוא בעצמו חיטל את עוג), יהושע בן נון שקיבל תורה ממשה רבנו ולחם על כיבוש הארץ, דוד המלך שלא רק אמר תהילים אלא היה הלוחם הגדול שנתן לנו שלום. אנו אוהבים שלום, ורודפים שלום, אלא כפי הפתגם הרומאי יאם אתה רוצה שלום הכן מלחמה! סוד ההרתעה. לכן חזק חזק ונתחזק.

פירוש שמות  
שבוע

מנחה גדולה: 12: 21-23	עה"ש: 4: 37-36
שקיעה: 17: 03-08	זריחה: 6: 41-38
כניסת שבת: 16: 32	סווק"ש: 9: 14
יציאת שבת: 17: 42	סו"ז תפילה: 10: 08

## כי לא בחיפזון תצאו

בגאולת מצרים, הכל היה בחיפזון. בבת אחת יצאנו ממצרים, ונהיינו לעם, בבת אחת קיבלנו את התורה. דור ענק וגדול, במצב של פסיביות עליונה: "זכרתי לך חסד...לכתך אחריי"

לא כן עתה. אנו הנו העושים, באופן טבעי.

בימים ההם הטבע שלנו היה מקולקל, והיה הכרח להילחם נגדו מלחמת תרמה, לשבור לרסיסים את מרכיביו הכעורים. בוודאי לא לילך אחרינו אלא להשתלט עליו, לכבוש את הטבע הגס והמגושם (אורות התחיה ל). אך מאז עברו יותר מ 3000 שנה, הטבע שלנו זוכך.

לכן הוא פורץ, בדחף פנימי, גם בדברים טובים: בניין הארץ, שיבת ציון, הקמת המדינה, מלחמות נגד האויבים הרוצים לבלותנו, וצמיחת התורה בא"י. כל אלה אינם מופיעים בכפיית הר כגיגית (שבת פח), לא כאונס ממרומים, לא כקונור על ידי מלאכים או נביאים אלא מרצונו.

" אז - "די ילחם לכם, ועתה - אנו נלחמים. אבל גם בזה, ד' לוחם בתוכנו ומתוכנו. "בך ארוץ גדודי". תמיד יד ד' היא הפועלת. וזה עוד יותר גבוה: יש לריבונו של עולם "דירה בתחתונים" (תנחומא נשא ז א). מה שאנחנו פועלים באורח טבעי, הוא רצון ד'. "כי הוא הנותן לך

כח לעשות חילי".

כמובן, הטבע עוד לא שלם, עוד ארוכה הדרך, אבל התחלנו. זה עוד לא משיח. זה אורו של אליהו הנביא. מן הרב קוק כתוב: "הנני רואה בעיני, אור חיי אליהו עולה" (אורות שם). הרב רואה! הקודש שבטבע כבר בוקע, והוא מחולל מעשים כבירים באתערותא דלתתא. זהו הגואל האחרון, אליהו הנביא, העושה שלום בין הטבע הפנימי לבין האור האלהי העליון, כך שחטבע מדבר בשם ד'. הוא עושה שלום בין אבות לבנים. האבות, בהם מאיר אור התורה, והבנים, בהם מאיר אור הטבע ומבשר את ביאת המשיח. זה לוקח זמן, יש בעיות, יסורין

ונפילות. צריך מסירות נפש. יחד עם זאת יש לשמור שמחה עצומה, על כל מה שקורה לטובה.

אותו ררבשי"ע שהופיע אז במצרים מופיע עתה באתערותא דלתתא, מה שהוא עוד יותר גדול, למען דעת, כי "אחד הוא אלהינו בשמים ובארץ" (פיוט אחד מי יודע).

## גאולה בהווה

אין זה נכון שעכשיו אנו עדיין בתוך הגלות או בתוך גלות משופרת במקצת. נכון שלא הגענו לגאולה שלמה, אך אנו חיים עכשיו בתחילת תהליך עצום. ראשיתו של דבר ענק גם היא ענקית. כמובן, הוא מופיע קמעא קמעא, כמו שכתוב: "מעט מעט אגרשנו מן הארץ". ריבונו של עולם החל לפעול למען ישועתנו. קודם הוא פעל בגלות, ועתה הוא פועל בגאולה, אלא שהוא פועל כפי יכולתנו. ודאי שהוא יכול לעשות הכול בן רגע, אבל הוא עושה על פי הקצב האנושי, ולמפרע יתברר שהכל היה נס מן השמים. בינתיים יש עליות וירידות, וכאשר עוברים משבר יש הרגשה לא טובה, בדומה לבני ישראל שהתלוננו על משה רבנו שלא הושיעם תוך כדי דיבור, אלא אדרבה, הורע מצבם.

מבחינה מעשית יש אורות וצללים, אך בתוכיות המאורעות רוח ד' שורה על עמו. בהחלט אנו עוברים תקופה של מעבר, ולהרבה אנשים קשה להבחין אם אנו כבר בעתיד או עדיין בעבר. בספר "אורות" מוסבר באריכות שאנחנו בהווה, אך בהווה שלנו יש מילוי עצום של עתיד. אין להסתכל בהווה רק מצד עצם הופעתו, אלא לראות את העתיד העצום שמאיר בו. ההווה אינו רגע בטל שיש לעבור, אלא מתמלא עניין רב מצד העתיד הגנוז בו, והכוח האלוהי הפועל בו בעוצמה נוראה, ומעיר את העם מתרדמתו, דבר שכבר ניכר בנפלאות הנוראות שבמדינה ובצבא.

## נס וטבע גם יחד

מקובל עלינו שכך היא הגאולה - נס וטבע גם יחד, וכך הייתה גם הגאולה הראשונה - גאולת מצרים. וכי ביום אחד יצאנו ממצרים והגענו לארץ ישראל! וכי לא היו משברים אין ספור בדרך? עד כדי "במדבר הזה יפלו פגריכם", והתעכבות במדבר ארבעים שנה. וגם בכניסתנו לארץ נס וטבע שימשו יחד. הקרב הראשון, על יריחו - מערכה ניסית, הצלחה. הקרב השני, על העי - המערכה הראשונה בדרך הטבע - כישלון. יש כאן דבר מעניין. מלבד מה שנענשו על מעל עכן, הייתה גם טעות אסטרטגית בתכנון המלחמה. אחר כך הפיקו לקחים, שינו את המערך המלחמתי, הכינו מארב וניצחו. מלחמות כיבוש הארץ גם הן נעו כמטוטלת, כיבוש ותבוסה וחוזר חלילה. היו תקופות, כבזמן שמשון, שכל ארץ ישראל הייתה מדינה פלשתינאית (פלשתיתי)! לסוף, בזמן דוד המלך הייתה לנו עזנה.

כמה שנים ארכה לנו הדרך מיציאת מצרים עד דוד המלך! מאות שנים! וכך היה גם בזמן עזרא ונחמיה. ובכן, כשאנו אומרים שעתה די גואל את עמו, כוונתנו שדי החל לדבר טוב על עמו וידו לא תיסוג אחור. הבטחה אלוהית אין פירושה שתמו כל הכישלונות והמשברים. כל שכן שאיננו יודעים פרטי הדברים והמאורעות איך יהיו, מתי ניכשל ומתי ננצח. אנחנו רק יודעים סמוכים ובטוחים באופן כללי שהקץ הקץ.

## הלזה ייקרא גאולה?

אכן זאת הגאולה, בלי צל צלו של ספק, ולא מהיום אלא כבר מאה ועשרים שנה, החל מהעליה הראשונה, בשנת תרמ"א. אולם יש כאן בלבול מושגים. הצרות האלו קיימות לא משום שאין זו גאולה, אלא

מכיוון שאנו עדיין בשלב הזה, של עולם עם בעיות, עולם מסוכן עם קשיים ונסיונות. וכל זה כמבואר בפרק הראשון של הספר המופלא "מסילת ישרים" שבו הוא מסביר את טבע העולם, את הסיבה שבגללה נמצא בו האדם וכן את תפקידו וחובתו של האדם בעולמו. ימות המשיח הם עדיין בעולם הזה. בעולם הבא, לא תהיינה בעיות כאלה...

כך פוסק הרמב"ם: "אמרו חכמים: אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד" (הלכות מליכים יב ב). בעולם הזה אנחנו משועבדים לגויים, ברוסיה ובאמריקה, ואפילו בארץ הקודש היינו משועבדים לתורכים ולבריטים. בימות המשיח איננו משועבדים, אנו בני חורין...

ימות המשיח הם בעולם הזה, שהוא עולם של קשיים ובעיות. ולא במקרה, לא בטעות, לא בשיבוש, לא במחזל אלהי, חלילה, ולא בחוסר השגחה אלהית, חלילה, אלא מתוך כוונה אלהית, כמבואר באותו פרק ראשון של מסילת ישרים, שעולמנו הוא עולם של נסיונות. עולם של עמל. "אדם לעמל יולד". הוא קונה מדרגתו על ידי עבודתו, התגברותו על יצרים ועל קשיים "עד שנמצאת המלחמה אליו פנים ואחור" (שם). עולמנו אינו העולם הסופי, הוא לא הטרקלין האידיאלי אלא רק פרוזודור, אך לא ניתן להגיע לטרקלין, אלא דרך הפרודור. עלינו להיות ראויים לטרקלין, לא כמו המלאכים שקיבלו אותו במתנה.

בעולם הזה יש קשיים, הם אינם לרעתנו אלא לטובתנו, כדי שנתגבר. ימות המשיח, גאולה, ראשית צמיחת גאולתנו, אתחלתא דגאולה, עקבתא דמשיחא - כל אלה מושגים קרובים המציינים את אחרית הימים של סוף הגאולה. עניינם: חזרת המלכות לישראל.

## מדוע עוד לא בא משיח?

באשר לשאלה מדוע משיח עוד לא הגיע, התשובה בידינו, כפי שגם ביטאו אותה בדרך מליצית על יסוד הפסוק: "מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום אל הלחם" (שמואל א כ ז). הן רוצה לדעת מדוע לא בא בן ישי לא אמתול ולא היום: – מפני שאנשים רוצים אותו בשביל לחם!

הם אינם משתוקקים למשיח בשביל אידיאלים, בשביל עבודת ד', בשביל קידוש השם, בשביל רוממות וקדושה, אלא כדי לפתור את בעיותיהם הכלכליות, הבטחוניות והמעשיות, כאילו המשיח הוא מעין עובדת סוציאלית בכירה...

אבל באמת משיח הוא לאו דווקא "אל הלחם", כמו שכותב הרמב"ם בסיום הלכותיו על המשיח: "לא נתאו הנביאים והחכמים ימות המשיח, לא כדי שישלטו על כל העולם ולא כדי שירדו בגויים, ולא כדי שינשאו אותם העמים, ולא כדי לאכול ושתות ולשמוח, אלא כדי שיהיו פנויים בתורה וחכמתה. ולא יהיה לחם נוגש ומבטל, כדי שיוזכו לחיי העולם הבא" (הלכות מלכים יב ד). לא בשביל כלכלה ובטחון נתאו למשיח, ומי שמתאוהו עבור זה, מתאוה למשיח עבור עצמו ולא בשביל ריבונו של עולם, בשביל תורה, בשביל קידוש השם, בשביל השראת השכינה בעולם. הרי ריבונו של עולם לא ברא את העולם בשביל לחם, אלא מפני שהתאוה שתהיה לו דירה בתחתונים. בשביל זה יבוא משיח ולא דווקא כדי לפתור לנו בעיות.

ומה עם הבעיות! נפתור אותן לבדנו. בשביל זה צריך משיח!! בשביל לחם צריך משיח!! צריך חקלאות טובה ועבודה נמרצת. בשביל להגן עלינו מפני אויבינו צריך משיח!! צריך ללכת לצבא ולהילחם. את המשיח צריך בשביל להביא את כל העולם מצב של "כי מלאה הארץ דעה את ד'".

## אתחלתא דגאולה?

איך יודעים אנו שעכשיו אתחלתא דגאולה? רש"י מסביר זאת בפירושו לספר תהילים, על הפסוק "למצח לדוד להזכיר" (ע, א). את מי מזכירים: – את דוד.

רש"י מביא מדרש (מדרש תהילים שם): "משל למלך שכעס על צאנו וסתר את הדיר והוציא את הצאן ואת הרועה. אחר זמן, החזיר את הצאן ובנה את הדיר ולא הזכיר את הרועה. אמר הרועה: הרי הצאן מוחזר והדיר בנוי ואני איני נזכר. כך למעלה מן הענין נאמר: 'כי אלהים יושיע ציון... ואוהבי שמו ישכנו בה' (סט, לו-לז). הרי הדיר בנוי והצאן כנוס והרועה (זה דוד) לא נזכר. לכך נאמר: 'לדוד להזכיר, אלהים להצילני' (ע, ב)".

והנמשל: הקדוש ברוך הוא כעס עלינו, הרס את ארץ ישראל, ורק אותנו לגלות וגם את המלך שלנו הגלה. אחר כך, ריבונו של עולם התפייס, בנה מחדש את ארץ ישראל, החזיר את עם ישראל לארצו. אמר המלך המשיח: ומה אתי? לא יהיה משיח? – דאי יהיה, "לדוד להזכיר", ד' זוכר את הכל ויביא משיח, אך הסדר הוא: משיח בסוף.

שיבת ציון ובניין הארץ – בלי משיח. לו היה משיח, איש לא היה שואל שאלות אם עכשיו זוהי גאולה או לא. כשיבוא משיח ידעו שהוא משיח! ...

משיח איננו תופעה אפולולית אלא דבר ברור. אם היה עכשיו משיח, איש לא היה שואל שאלות. אבל ריבונו של עולם החליט שהגאולה תתחיל בלי משיח. כמה זמן יעבור? שנה? עשר שנים? מאה? אלף שנה? – איננו יודעים אבל קודם כל גאולה – ואחר כך משיח...

## אין ייאוש כלל בעולם

כור יציאת מצרים – לעולם, בכל מצב. רבי יהודה הלוי כתב: אולי יתקוף אותך שטן היאוש ויאמר לך: אתה אבוד, ראה את עם ישראל, כה קטן, כמעט נמחה מעל פני תבל, כמו שמביא יחזקאל הנביא את טענות האנשים: "יבשו עצמותינו ואבדה תקותנו נגורנו לנו" (יחזקאל לו א). אנשים מיואשים ושואלים את עצמם מה יהיה בסוף. תשובה: זכור יציאת מצרים, זכור את הניסים הגדולים שדי' עשה לנו שהוציאנו מתוך המצרים, מתוך החושך הנורא (כוזריג יא).

הנך רואה שגם במצבים היותר קשים אין ייאוש כלל, כמו שאמר רבי נחמן. "ויאנחו בני ישראל מן העבודה" (שמות ב כג). בארץ לא לנו, אנו עבדים, מעבידים אותנו בפרך, וגם תינוקות נזרקים ליאור. מצב נורא ואיום, שאין רואים את סופו! איזה ייאוש! בסוף, "קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות" (שיר השירים ב ח). רבונו של עולם בא לגאלנו בדרכים שלא ציפינו להם, מעל כל החשבונות, מעל כל התכנונים. הנך רואה שאין שום ייאוש כלל בעולם.

מוסיף רבי יהודה הלוי: לא רק יציאת מצרים, אלא "כמה מעלות טובות למקום עלינו" – כמו שנאמר ב"הגדה של פסח": ממונם של מצרים, קריעת ים סוף, מן במשך ארבעים שנה במדבר, שבת, מתן תורה, ארץ ישראל ובית המקדש. אתה הראית לדעת שאין להתייאש.

קל וחומר שבימינו אין להתייאש, הרי אנחנו כל הזמן הולכים ומתקדמים. סיפר לי יהודי: אבי עלה לארץ ישראל בשנת תשי"ט אחרי קום המדינה. פתאום ראה חייל, התפעל: איזה דבר נפלא! אלפיים שנה לגויים היה נשק, עכשיו יש חייל יהודי עם נשק. נשמח על מה שיש ונמשיך לשאוף קדימה.

## לימוד זכות על עם ישראל

אסור לעורר קטרוג מן השמים, אלא אדרבה, צריך תמיד ללמד זכות. בספר 'פלא יועץ' מסופר: "יבאזונינו שמענו שבזמן השמד שהיו כמה נפשות מישראל יוצאין ליהרג על קידוש השם יצאה אישה אחת לקראתם, ואמרה: ריבונו של עולם, יפה ידעת אומה שבחרת לך, מי כעמד ישראל, שנהרגין על קדושת שמך. (גילה מגיד [מעין מלאך] אחד שתיכף על-פי דיבורה נתבטלה הגזרה" (ערך סנוגוריא).

לימוד זכות אינו חומרה של חסידות. לימוד זכות נלמד מפסוק מפורש בתורה: "בצדק תשפט עמיתך" (ספר החינוך רלה).

גדולי עולם נזופו קשות עי"י רבשי"ע כאשר נכשלו בלימוד קטגוריה על עם-ישראל.

בני-ישראל במצרים השחיתו דרכם כמעט לגמרי, ביטלו ברית מילה, קלקלו בעריות, ובכל זאת כאשר אמר משה רבנו: "הן לא יאמינו לי", השיב לו רבשי"ע: הם מאמינים בני מאמינים! אבל אתה אין סופך להאמין. ונענש לאלתר, "והנה יזו מצרעת כשלג", כי "החושד בכשרים לוקה בגופו" (שבת צו א).

בימי אליהו הנביא, היו כמעט כל בני-ישראל עובדי עי"ז, ובכל זאת כאשר לימד עליהם אליהו הנביא חובה ואמר: "קלא קינאתי לך... כי עזבו בריתך בני ישראל", נזף בו רבשי"ע (שיר השירים רבה א ו): עד שאתה מלמד חובה על ישראל, לך וקטרג על אומות-העולם ועל דמשק.

וכן בזמן ישעיה הנביא, "יועץ אלי אחד מן השרפים ובידו רצפה" (שם ש ו) - "רצפה" - רוצץ פה, רוצץ פה למי שאמר דלטוריא על בניי" (שיר השירים רבה א ו), ולא התכפר לישעיהו, עד שהרגו מנשה (יבמות מט ב). הקדוש-ברוך-הוא אוהב שמלמדים סנוגוריה על עם-ישראל.

נוכה אף אנחנו לראות את הטוב שב-עם-ישראל, לדבר על הטוב שב-עם-ישראל, ללמד סנוגוריה על עם-ישראל, ולעורר מן השמים סנוגוריה על ישראל.

**"הקץ המגולה"**

איטיות מהלך הגאולה לא תטעה אותנו בקשר למהותו. עם ישראל נמצא בתהליך של גאולה, והמציאות המתחוללת לנגד עינינו בדורות האחרונים היא ההוכחה לכך, הוכחה שאין גלויה הימנה, כפי שמוסרים חז"ל במסכת סנהדרין, שם עוסקת הגמרא בחישובים על זמן בואו של משיח. אומרת הגמרא בחריפות: "תיפח עצמן של מחשבי קיצין", יתפוצצו כל אותם מחשבי חשבונות. אין ערך לעיסוק בחשבונות אמפיריים, שבהתבדותם גורמים לאכזבה וייאוש.

אך למרבית הפלא, קובעת הגמרא בעצמה, אחר כך, את זמן בואו של הקץ המיוחל. על הפסוק ביחזקאל: "ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תישאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא", אומרים חז"ל: "אין לך קץ מגולה מזה". זהו זמן גאולה פשוט וברור לכל, אין כאן דברים ערפילים ומיסטיים הידועים ליחידים היושבים לפני ה', אלא דבר פשוט מאוד. כאשר עם ישראל מתכנס ובא לארץ ישראל, והארץ נענית לו ונותנת פרותיה בעין יפה – זו הגאולה. זה קץ שאין ברור ממנו. קיבוץ גלויות וישוב בארץ, הם הסימן לגאולת עם ישראל. גאולתו היא היותו חי בארצו בתור עם. מובן שאין זה סוף דבר, לכל אחד מאתנו יש דימוי אצילי ועליון של ימות המשיח העתידים לבוא, וצירורים אלה אכן יתגשמו והיו למציאות, אך תחילת תהליך הגאולה היא בעצם החזרה למציאות הבריאה הטבעית שלנו כעם החי בארצו.

**הגבורה המתמשכת**

יש שני מיני גבורה: יש גבורה חד פעמית ויש גבורה מתמשכת. יש גבורה של רגע או של יום או של שעה או של שנה, שבה אדם שם נפשו בכפו למבצע מבריק חד פעמי גדול ואדיר. אך יש גבורה מתמשכת, כל רגע וכל יום, כל שעה וכל השנה – וזאת הגבורה הצנועה והפלאית.

וכבר כתב מרן הרב קוק שקמעא קמעא אינו חולשה אלא גבורת גבורות (אגרות הראיה ג כ).

וזאת למדנו מרבשי"ע שהוא גיבור גם במוכן של הגבורה המתמשכת. הקבי"ה ברא את העולם לאיטו כדי שנהיה שותפים. הוא היה יכול לעשות הכול מיד בבת אחת. אבל אנו רק בני אדם. אצלנו הכול לוקח זמן, והמציאות אין לה כפיים. אין זו עצלות אלא זו סבלנות, שלוקחת בחשבון את תנאי המציאות.

אין מהפכות. וגם כאשר היו מהפכות בהיסטוריה, הן הוכנו זמן רב מאד, בהכשרת המוחות והלבבות, המעשים והפעולות. גם כמה מהפכות לא הביאו ברכה אלא חורבן. אורכיסטיס הרסו את הסדר הקיים אך לא בנו סדר אחר. לא ידעו את סוד הסבלנות.

הקבי"ה סבלן וארך אפיים. גם עתה לרבשי"ע יש סבלנות רבה עם העם היושב בציון. איננו כאלה צדיקים ובכל זאת ד' צבאות גואל ישראל עשה לנו גאולה ומחכה לנו. גם אנו צריכים סבלנות כלפי עצמנו וכלפי הוולת וכלפי עם ישראל.

אדם פרטי יכול לעשות דברים באופן פתאומי. לא כן אומה, שם הדברים לוקחים זמן. יכול להיות שאם הייתי עושה הכול לבד, יכולתי לעשות הכול מיד. אך לבנות מדינה צריך, עם, ולא די באנשים פרטיים.

אכן, סוד הגבורה המתמשכת הנו נחלת העם היושב בציון, שמושך בעול הקשה של המדינה כבר עשרות בשנים. אין לך ברירה, אתה חייב לעבוד יחד עם האומה, בין שזה מעצב אותך, בין שזה משמח אותך. לו היית לבד, יכולת לרוץ מחר, או לפחות כך אתה חושב. אבל אתה הולך עם עם, ועם הולך לאיטו. זכור! העושה את ההיסטוריה כאן הוא העם, ולא אתה. אינך מייצג את עם ישראל. אף אחד לא מינה אותך.

אנו שמחים להיות שותפים עם העם, להיות חיילים עם העם, והולכים יחד אתו בקצב שלו.



## הגלות – בית הקברות של האומה

יש אנשים, הן דתיים והן שאינם דתיים, שפיתחו אידיאולוגיה הרואה בגלות צורת חיים לוגיטימית לצד הישיבה בארצנו. אבל יחזקאל הנביא מתאר את הגלות כבית קברות: הבקעה, עומק הגלות, מלאה עצמות, העצמות יבשות מאוד והעצמות האלה בית ישראל המה. הנביא מבשר, שהקברות יפתחו והעצמות תחיינה ובית ישראל יונחו על אדמתם (יחזקאל פרק לו).

הגאון מווילנא מסביר שבגלות האומה מאבדת את צורתה הלאומית בשלבים, כמו שלבי האבדן של אדם שמת ונקבר. בתחילה הוא נראה כאדם חי מה שמקביל לתקופת בבל, שהיו בה הרבה יהודים מרוכזים במעין אוטונומיה דתית, שבה צמחו מרכזי תורה גדולים. בשלב הבא בשר המת נאכל בקברו והעצמות מתפוררות, כך עם ישראל פוזר בכל העולם, והפיזור הגיאוגרפי הביא גם לפיזור רוחני ולמרחק בהשקפות. בשלב השלישי העצמות עצמן נרקבות, כך בעם נרקבים גם גדולי הרוח של האומה המחזיקים את הגווייה הלאומית. אין מדובר ברקבון אישי של האישיות הפרטית, חס וחלילה, אלא ברקבון ההווה הלאומית; שוב אין יודעים ואין מרגישים מהו עם; אין מבינים שקיומו הבריא מחייב תורה לארצו. בגלות נגנו קמפוץ של רקב עצמות. מצב זה נמשך זמן רב. כאלפיים שנה היינו בלי מדינה. היתה לנו "תרדמת חורף" ארוכה מאד. הפסקנו אף להרגיש בחסרון הארץ והמדינה. לא הכל היו כמו רבי יהודה הלוי שהביע געגועי קודש לארץ-ישראל, וכמו הרמב"ם שהתווה דרך להקמת מלכות ישראל (סוף הלכות מלכים). הם היו יחידי סגולה. ההמון, גם המון הלומדים, לא הלך בעקבותיהם. אמנם התפללו ושרנו על ארץ-ישראל, אבל לא הרגשנו באמת בחסרונה.

אבל תרדמת החורף הארוכה שימשה להתכנסות ולאגירת כחות, והיא הכשירה אותנו להקמת מדינתנו מחדש. העצמות הרקובות של בית ישראל החלו קמות לתחיה, כדבר הנביא. אנו יוצאים מקברות הגלות ושבים לחיות בארצנו.

## זכותנו על הארץ

ד"ר יעקב הרצוג, אחד מאנשי הפוליטיקה היותר מבריקים של עמנו בזמן קום המדינה ולאחר מכן, יהודי בעל שיעור קומה ותלמיד חכם אמיתי כתב: במה נטען לאומות העולם בדבר זכותנו על הארץ? כך נאמר להם: "אמר רבי יצחק, מפני מה פתחה התורה מבראשית... משום כוח מעשיו הגיד לעמו, שאם יאמרו אומות העולם לישראל ליסטים אתם, שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו". פשוט, נטען להם ברשיי הראשון על התורה. כך דיבר ד"ר יעקב הרצוג, לא בתור רב וגם לא בתור בן תורה אלא בתור מדינאי-פוליטיקאי מבריק. והוא מוסיף: זה נראה מאד בלתי רציונאלי! בלתי ריאלי פוליטי! אני, שיש לי עסק במדינאות זה עשרים שנים תמימות, אומר לכם זהו המפתח!

כשאנו מופיעים באומות לא כפושטי יד, לא בהתרפסות של עם נרדף שתר אחר פיסת קרקע בטוחה להינצל מאימת הגויים, אלא בזקיפות קומה ובתודעה של חירות, בתודעה של עם סגולה השב אל ארצו ואל נחלתו מכוח ההבטחה האלהית שהבטיח ד' לאבותינו ולנו - מיד הם מודים לנו על הכול. מאז ועד ימינו אלה – כך לימדתנו ההיסטוריה. הטענה הזו היא ליבו של כל הבניין המוסרי שאנו בונים. היא מוחלטת ומתלבשת באמת שאינה פחדנית ואינה ביישנית.

חסידות במלחמה

"הללויה, שירו לדי' שיר חדש תהילתו בקהל חסידים", זהו שיר המתיחס לסוג חדש של חסידים. "רוממות אל בגרונו", הם לומדים תורה ומתפללים, אך "יורב פיפיות בידם". אין להגדיר באורח מדויק מהי התנהגות מוסרית בעת מלחמה, אין טבלת מוסריות על פי קוטר הכדורים או תזמרת פגיעתם, הכל תלוי בהקשר. כמו שלהפגיו את ברלין היה מוסרי.

ניתן להגדיר מהו אדם מוסרי. חשוב לנו שיהיו לנו חיילים מוסריים בעלי אישיות מוסרית, טבע מוסרי, האוהבים את הטוב ואוהבים בני אדם, בעלי תכונת נפש של מוסריות. האדם המוסרי, יתנהג בצורה מוסרית בכל מצב ומצב, וכאשר ינהג ביד קשה, זה לא יהיה מתוך מרקן לדחפים תוקפניים, אלא כמו ניתוח בגוף אדם אהוב. רופא אינו מתענג בכריתת אבר, ומוהל אינו מתענג בשעת ברית המילה. האב מצטער שהתינוק בוכה ויחד עם זה הוא שמח. כואב לו מבחינה רגשית, והוא שמח מבחינה שכלית, בידועו שעשה את חובתו. כך מתנהג האדם המוסרי.

הוא יודע שיחד עם אהבת הבריות, הוא מקושר לארצו ולעמו, ומחויב להגן ולשמור עליהם. זהו נסיון שאפשר לעמוד בו, בשני מימדיו גם יחד: לפעול בצורה צבאית יעילה, ולהישאר מוסרי ולא להתנכל סתם לאויבים. היסוד הייב להיות כללי: "בכל דרכיך דעה, והוא יישר אורחותיך". אם תלך בדרך המלך הרחבה, תדע גם כיצד לנהוג בכל נתיב מתפתל. ככל שתלך בדרך הגדולה של מוסריות ונחישות גם יחד, תדע גם בכל שביל לפלס כיוון כדי לא לפגוע לא במוסר ולא בהגנה.

הכלליות שבמלחמה

מלחמה היא עניין כללי ציבורי. אין היחיד עושה מלחמה אלא האומה. המלחמה קשורה לממלכתיות, כלשון הכותרת שקבע הרמב"ם "הלכות מלכים ומלחמותיהם". המלכות היא שעושה מלחמה.

במלחמה אין מתחשבים בפרט לעומת הכלל. יוצאים על מנת להרוג ולחיהרג. הירא ורך הלבב אינו משוחרר ממלחמה מפני התחשבות בו, אלא לשם שמירה על יכולת הלחימה של הצבא: "ולא ימס את לבב אחיו כלבבו", "שתחילת נפילה - ניסה". לאחר שנבדק ונקבע מיהו הירא ורך הלבב הרשאי ללכת לביתו, מעמידים זקיפים בסוף המחנה, ומי שבורח הרשות בידם לקפח את שוקיו. אין מתחשבים ברגשות ובצרכים של היחיד.

במלחמה נקרא האדם הישראלי למחות מליבו את ענייני האישיים ולשקוע כל כולו במאמץ המלחמתי, כלשון הרמב"ם: "ומאחר שיכנס בקשרי המלחמה ישען על מקוה ישראל ומושיעו בעת צרה, וידע שעל יחוד השם הוא עושה מלחמה, וישים נפשו בכפו, ולא יירא ולא יפחד, ולא יחשוב לא באשתו ולא בבניו, אלא ימחה זכרונו מליבו ויפנה מכל דבר למלחמה". במלחמות דוד היו החיילים נותנים גט לנשותיהם, יש אומרים שהוא גט על תנאי שלא יחזור, אולם יש אומרים שזהו גט ממש. במלחמה האדם משתחרר ממסגרותיו האישיות והמשפחתיות ונעשה כללי, המלחמה היא שיא התמוגגות היחיד בכלל האומה.

מדינת וארא שבוע	עה"ש: 4: 36-34
	זריחה: 6: 38-35
מנחה גדולה: 12: 23-25 שקיעה: 17: 15	סו"ק"ש: 9: 14-37
	סו"יז תפילה: 10: 08
כניסת שבת: 16: 38 יציאת שבת: 17: 47	

## צבא קדוש

שאלה: למדנו הרבה שהצבא שלנו קדוש, אך בפועל לא כל כך רואים זאת!

תשובה: בוודאי שצבאנו הוא קדוש ורואים זאת, הרי איך קדושה מגיעה לאדם? על ידי שהוא מקיים מצוות ד' - "אשר קדשנו במצוותיו". בעל התניא מסיביר שעל ידי לימוד תורה וקיום מצוות האדם מתקדש כביכול לקב"ה, מלשון קידושין, מתוך כך מתקדש (תניא פרק מו). והרי בצבא, אנו מקיימים שלוש מצוות גדולות, כפי שביאר רבנו הרב צבי יהודה הכהן קוק:

א) הצלת נפשות של יהודים, שזו מצווה גדולה, הדוחה כל התורה כולה, מלבד שלוש עבירות חמורות, ואדם צריך למסור את הנפש כדי להציל חיי חברו. כפי שמבואר בירושלמי שסיפרו על ת"ח אחד שנשבה על ידי רוצחים וחשבו שאפשר כבר להכין לו תכריכים. אמר ריש לקיש - אני הולך להצילו, או להרוג או לההרג. מכאן שהיה מוכן להסתכן כדי להציל חברו. ודברי הירושלמי מובאים בבית יוסף ובכסף משנה.

ב) מצוה להציל את ארץ ישראל, לכבוש את א"י, שהיא מצווה גדולה, שהרי כל ענינו של עם ישראל הוא להיות בארצו ולא בארצות הנכר, אלא עצמאי בארצו, ובשביטל זה יש לעסוק במלחמה, אם נצרך הדבר. וגם על זה צריך מסירות נפש, שהרי מלחמה היא דבר מסוכן.

ג) קידוש השם. כאשר עם ישראל מושפל, מדוכא, נרצח, זהו חילול השם. וידוע שיש מצבים שגם על חילול השם יש למסור את הנפש (ענין לנתיבות ישראל א קיח).

אם כן להיות בצבא זאת מצוה משולשת גדולה מאוד, ומי שמקיים מצווה, הריהו מתקדש, גם אם אינו מרגיש בזאת, כי כדי להרגיש צריך להיות צדיק גדול, כמבואר שם בספר התניא.

אלא השאלה היא כנראה ביחס למה שקורה במחנה לעומת מה שנצטוונו "והיה מחניך קדוש". וכמו שאומר רבי אברהם אבן עזרא כך היא המציאות, שעל פי רוב, המחנה הצבאי הוא מלא שחיתות וקלקול. אבל לא כן אצלנו, "כי ד' מתהלך בקרב מחניך". אנו מצווים שמחננו יהיה קדוש, ובכך מלבד שנקיים את המצוה הגדולה להיות קדושים גם נוכה שד' יתן לנו ניצחון במלחמה. "כי ד' אלהיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת איביך לפניך והיה מחניך קדוש" (דברים כג טו).

## מה מגיע את מסירות הנפש?

שאלה: שמעתי ברדיו פרופסור שטען שהסיבה שחייל מסתער בקרב היא הבושה מחבריו החיילים, ולכן "הלכידות החברתית" כה חשובה בצבא.

בישיבה למדנו אחרת, אבל בכל זאת ישנו צד אמת בדבריו:

תשובה: הבושה החברתית היא כוח שמניע גם אנשים גדולים וצדיקים. כמו שמשופר על רב עמרם חסידיא (קידושין פא א), אבל היא אינה יכולה להיות הכוח הראשי המניע את החיילים אלא רק כח צדדי מצטרף. והכוח הראשי המניע בצבא הוא מסירות נפש על עם ישראל, על התורה, על ארץ ישראל, על קידוש השם - מתוך אמונה בדי' לכן כהן משוח מלחמה אינו אומר: אם לא תלחם במסירות תהיה לך בושה, אלא אומר: "שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה אל אויביכם, אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם. כי ד' אלהיכם ההלך עמכם להלחם לכם עם איביכם להושיע אותכם" (דברים כג ד-ז. עיין רמב"ם מלכים ז טו).

## ציפית לישועה?

ביום הדין, אדם נשאל כמה שאלות. אחת מהן: "ציפית לישועה?" (שבת לא ע"א). אך מה הגדלות בציפייה לישועה? יש שאלות אחרות שהן כבדות משקל: "נשאת ונתת באמונה?", האם היית ישר בעסקים? "קבעת עתים לתורה?" "עסקת בפריה ורבייה?" אלו דברים המצריכים השקעה מרובה. אך האם יש אדם שאינו מעוניין בישועה שתפתור את כל בעיותיו הקשות?

מרן הרב קוק, בפירושו לפסוק "כי לישועתך קיינו כל היום ומצפים לישועה" מסביר, שהציפייה לישועה כוללת שני עניינים: (א) צפייה מחשבתית, אמונית, הסתכלותית. גם כאשר איננו מבחינים במאומה, אנו ממשיכים להאמין. פרטתה לפרטתה מצטרפת לחשבון ארוך של ישועת ד' בבוא עתה. (ב) הצפייה המעשית, היוצרת. פקחת עין תדירית למה שקורה, וניצול כל הזדמנות וכל אפשרות כדי לקדם את הישועה (עולת ראה א רעג).

ושני העניינים קשורים, כי מי שאינו מאמין שריבונו של עולם לוקח את הדברים בידיים ומקדם אותם, גם לא יתאמץ לפעול פעולות. אדם אינו טורח בדבר חסר תכלית, הוא חס על עמלו מחשש שירד לטמיון. "אם ד' לא יבנה בית, שוא עמלו בוניו בו" (תהילים ככו א). אך אם ד' יבנה, לא לשוא עמלו בוניו בו (עיי' ספר העיקרים ד ח). לכן, ראשית חכמה לדעת אם ד' בונה בית או לא. אם ד' בונה בית, אף אנחנו נעמול. לכן החלק הראשון של הצפייה לישועה הוא הבסיס של החלק השני. מתוך ראיית יד ד' הפועלת, נמשכים מאמצינו לקדם כל דבר, אפילו פירור. אם ד' לא בונה בית, מה לי להתאמץ על עוד פירור ופירור: וכי פירור יביא ישועה?

את הישועה עושה ריבונו של עולם. יש לפקוח עיניים ולראות שלאותה ישועה גדולה אני מצרף פירור משלי, שמתוך כך גם הוא משתלב במהלך הגדול של ריבון העולמים.

על זאת שואלים את האדם ביום הדין: ציפית לישועה? הן במובן האמוני של ראיית פעולת ד' "קורא הדורות מראש" (ישעיה מא ד), והן במובן המעשי של הפעולות הממשיות למען קידום המטרה, מתוך ענווה גדולה וידיעה שזה לוקח זמן רב. (כי תשא תשס"ב)

## פלישתים/פלסטינאים

שאלה: האם אפשר להשוות בין הפלסטינאים של היום לפלישתים של העבר? אם כן, האם ניתן ללמוד מדרכי ההתמודדות הצבאית של שמשון ודוד לימינו?

תשובה: אפשר להשוות, כי הפלישתים דאו לא היו בני המקום אלא פלשו מארץ זרה, כמו שכתוב: "הלוא את ישראל העליתי מארץ מצרים ופלישתיים מכפתור וארם מקיר" (עמוס ט ז). כמו שאנו עלינו ממצרים, וחזרנו לארצנו, כך הפלישתים ברחו מכפתור, כי גרשום משם הכסלוחים (בראשית יד יז) "פלישתים שארית אי כפתור" (ירמיה מז ד). הם פלשו לארץ ישראל, אך לא להם, וטענו לבעלות מדינית בארצנו, כדברי הגאון מוילנא: "פלישתים הצרו לישראל במאוד, ולא הניחו להם שום ממשלה ושלטון".

בימינו, הבעיה זהה, הפלסטינאים טוענים שמגיע להם מדינה כאן, כאשר באמת מעולם לא היתה כאן בגבולות ארצנו מדינה פלסטינאית או ערבית, ולא עוד אלא שרובם הם חדשים מקרוב באו, סמוך למלחמת השחרור.

וכמו בעבר בימי אברהם ויצחק, שמשון, שמואל, יהונתן, דוד, שלמה, יהושפט, עוזיהו וחזקיהו עלינו לדעת שהארץ הזאת היא שלנו. עלינו להתמלא בגבורה רוחנית, ומתוך כך נזכה לגבורה לאומית ולגבורה צבאית.

## סוד היחוד

בעיות רבות בארצנו הקדושה. כל כך הרבה קשיים, סיבוכים ומשברים. במה מתחילים כדי להיחלץ מן המצר? משל לאמא "מוצפת": תינוק בוכה, אמבטיה גולשת, סיר נשרף, אחים מתקוטטים, פעמון בדלת מצלצל... במה מתחילים? או אם תרצו, אדם מגיע מרוסק מתאונה חלילה, במה מתחילים? – בלב! ואנחנו, עם בעיות מדיניות, בטחוניות, כלכליות, חברתיות, מוסריות, חינוכיות! כל אחד מבין שאי אפשר לפתור אותן ביום אחד, וגם לא בדור אחד. במה מתחילים? הכי חשוב בעם ישראל כרגע: אחדות. כשנהיה מאוחדים נפתור את הכל, נתגבר על הכל. גם אם זה לא ייעשה ביום אחד, בדרך כזו נגיע לחוף מבטחים. כי כשרון שאין לי, יש לך. כשרון שאין לשנינו, יש לזולתנו, ולכולנו יחד - יש הכל בכל מכל כל.

אך אם אנחנו רבים בינינו, או תוקעים איש את זולתו. או מכלים את האנרגיה שלנו באש של מחלוקת. המכונה נשרפת עקב הריכוכים, ואויבנו ששים למשובתנו. זכו רשעים, מלאכתם נעשית על ידו אחרים...

אין זאת אומרת שחייבים להסכים בכל. אפשר להיות חלוקים בריכוכים קשים, אבל ויכוחים של חברים. אפשר לנהל מלחמות דעות של השקפות עולם, אך בתנאי שנתרים אחים, ידידים ואהבים. אדרבה, ריבוי הדעות והכשרונות הוא העושה את שלמות האומה. כל אחד יילחם במסירות למען ייעודו, כי כל אחד נצרך. משל לצבא, אמר החפץ-חיים, שבו יש לחייל גאווה יחידה, אך כולם נצרכים, איש על מתנהו ואיש על דגלו.

למשל, ממשלה רחבה, מן הימין הקיצוני עד השמאל הקיצוני, דתיים וחילוניים, חרדים וציונים – כל היהודים יחד. איזו עוצמה תהיה לנו. נתגבר על הכל.

היחוד הוא הסוד. היחוד הוא חוט השדרה של המדינה. באותו הי באייר, נתאספו ובאו נציגי האומה בעלי דעות שונות וחתמו יחד על אותה הצהרה, לומר: אנחנו עובדים יחד. ליחוד הזה יש מחיר רב של קשיים וסבלנות, אך להעדר היחוד יש מחיר גדול עשרת מונים... ב"ה נתרפאו. יש לנו בסיס איתן של יחד. במיוחד בצבאנו, מתגלה אור היחוד בכל גודלו ותפארתו. אך יש להוסיף יותר ויותר יחד.

## "אנחנו מאמינים בני מאמינים"

האמונה היא תכונה פנימית של עמנו. גם אם בפועל ישנם אנשים מישראל שאינם מאמינים. מפורסמת אמרתו של הרב זצ"ל, שהאפיקורוס הגדול ביותר בעם ישראל הוא מאמין יותר גדול מן המאמין הגדול ביותר שבגויים. השאלה היא, מה מובנו המעשי של משפט יפה זה? הרי ישנם יהודים שאינם מאמינים! אלא שאותם יהודים, באופן מהותי, מבחינת אופיים, הם שייכים לעם של מאמינים. למעשה, אין הם מאמינים, הם אינם מוציאים מן הכח אל הפועל את כשרון האמונה שבהם. משל למה הדבר דומה? למוסיקאי מומחה המעיד על ילד פלוני שהוא גאון במוסיקה. אבל הרי הוא אינו יודע לגן אף בחלילית! אמת, אבל זהו פרט. יש לו כשרון מוסיקלי אדיר! הכשרון אינו מתגלה מפני שילד זה הוא עצלן. יש לעוררו, אולם העובדה שהכשרון אינו מתגלה בפועל, אינה אומרת שאין הוא קיים. מאידך גיסא, לא כל אחד יכול להיות מוסיקאי. זה כשרון מלידה. אם אדם נולד עמו כשרון יתגלה בו, אם לאו - שום שעורי מוסיקה לא יועילו - הוא לא יגלה מה שאין בו.

אף אנחנו כן. טבוע בנו כשרון של אמונה. או עם של מאמינים, גם אם בפועל אין כולם מאמינים. אין זה אומר שאצל הגויים לא קיימת אמונה, אבל אמונה בעצמה ובגדלות קיימת רק אצלנו.

## יצירת העם

הפיכת היחידים לעם הובטחה כבר לאבות. לאברהם נאמר: "ואעשך לגוי גדולי". די' מודיע לו בברית בין הבתרים שיצירה זו תיעשה דרך הירידה למצרים: "יעבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה... ודור רביעי ישבו הנח". פשר הדבר מתגלה ליעקב אבינו: "אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם". יצירתו של עם ישראל תהיה דווקא שם, בכור הברזל של מצרים. מדוע? הווייה צומחת גם דרך הניגוד והמאבק: העולם נברא מתוך תוהו ובוהו, האור בא אחרי החושך, היום בא אחרי הלילה. הבנת מושגים נובעת גם מתוך הצגת ההפכים. גם בצמיחת האישיות אנו מבחינים במהלכים של יציאת טהור מטמא, כגון: אברהם מתרח, ומשה מנהיגם של ישראל שגדל בבית פרעה. אף עם ישראל צומח ומתגבש מתוך מאבק והתנגדות עם הוויית מצרים ההפוכה לו בטומאתה, כדברי המהר"ל: "ההויה נולדת מתוך ההעדר".

שני כוחות בונים ביחד: הכוח המרחיב והכוח הלוחץ והדוחק, כמו שכתוב: "יכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ". החינוך, הגיבוש וההוצאה לפועל של תכונות האישיות הפרטית והציבורית נעשה דרך הסכסוך והמאבק. התכונות הופכות להיות קבועות ויציבות דווקא אם הן מתגבשות תוך התגברות על גורמים מנוגדים - חיצוניים ופנימיים. כל מה שאדם רוכש בדרך המאבק - שייך לו באמת, והוא חלק מעצמיותו. דברים הנקנים ללא מאמץ הינם מקריים ואינם קשורים למהות. אמנם, ברור שמאמץ הבחירה וההתגברות המגבשת את האישיות נעשים על בסיס הסגולה, על בסיס נתוני יסוד מסויימים, שאותם באים הבחירה והמאמץ להוציא לפועל. הבחירה האנושית אינה יכולה ליצור יש מאין. אין בכוח הבחירה ליצור דבר חדש, כוחות חדשים שאינם טמונים באדם או בעם, ומבעל חיים לעולם לא נוכל לעשות אדם, אבל הבחירה והמאבק יכולים להוציא מן הכוח אל הפועל תכונות קיימות ולגלותן בחיים בצורה מוצקה וקבועה. לכן ההגדרה כאילו האנטישמיות היא שיצרה את עם ישראל,

היא עצמה אנטישמיות ושקר. ואמנם אותו הוגה שאמר כך חזר בו לפני מותו.

## אהבת חיים

מלחמת דעות אפשרית אך לא מלחמת לבבות. לא לשנוא, לא להגזים לא להפריז. גם ביקורת קשה אינה מצדיקה הפיכת הזולת לסטראוטיפ, למפלצת, לקריקטורה, תוך שמדביקים בו דברים שאין בו כדי שיהיה נוח יותר להתקפת. אין להסתכל עליו בתמונה מוכנה מראש: הדתיים כך, החילוניים כך, האשכנזים כך והספרדים כך. יש להיות איש אמת!

לא ייתכן שבזרם שכנגדו אתה לוחם אין נקודות טובות. שכן, אם הכל היה רע הוא היה נופל מזמן. הוא מחזיק מעמד בזכות נקודות האמת והצדק שיש בו. גם הקליפות מתקיימות רק בזכות ניצוצות הקדושה השביות בהן.

ובעיקר יש לזכור שהמשתוף רב לאין ערוך מהמפריד: אנו עם ישראל, אנו אחים, אחים לצרה נגד אויבינו, ואחים לשמחת. לא לראות את הצד המשותף, זו שטחיות, הסתכלות חיצונית, חוסר עמקות, התמוטטות האישיות, יחס מעוות של הכללת השלילה, אבדן אמונה, אבדן אמונה בעם ישראל ובדור שלנו.

האינך רואה שדורנו הוא דור גדול? דור מצויני? דור שעשה פלאים ועושה פלאים ויעשה פלאים? כאשר בהירות זו מתמוטטת מגיעים לשנאת חינוס. כל מי ששונה מעט מאתנו הופך לאויב.

נזכר שכולנו יהודים, שייכים לאותו עם גדול וקדוש, הנושא את ההיסטוריה העולמית על כתפיו.

מותר להילחם נגד דעות נוגדות, אך כביטוי המזור של מרן הרב קוק זו "מלחמת אחים", במונח החיובי, מלחמה בין שניים המודעים לכך שהם אחים אוהבים. ראיית המשותף היא עמקות, היא מדעיות אמיתית ומתוך כך מגיעים לאהבת חיים.

יש אהבה

בשורה טובה: כבר אין באומתנו שנת חניס! וכה כתב מרן הרב קוק: "ואם נחרבנו ונחרב העולם עימנו, על ידי שנת חנס, נשוב להבנות והעולם יבנה עמנו, על ידי אהבת חנס" (אורות הקודש ג שדכ).

כיוון שעיינו רואות שאנו קמים לתחייה, השממה פורחת, ערים נבנות, הגלויות מתקבצות, המדינה קמה, צה"ל עומד על משמרו, הכלכלה מתחזקת והתורה שבה לאכסניה שלה - סימן הוא ששנת החניס נעלמה ובמקומה באה אהבת חניס.

מפני חטאינו גלינו מארצנו, ואחרי גלות ארוכה של נדודים וגירושים, יסורים ומכאובים, שמדות ופגורמים - נתרפאינו מחטאינו והלב העקוב התיישר. מרן הרב קוק מציין שבמהלך הדורות, רבני ישראל ראו חובה לעצמם לומר דברי תוכחה קשים לאומה על מנת לעוררה לשוב לדי', אך עתה נפל דבר, והגיעה עת הניחומים: "נחזמו נחמו עמי, יאמר אליהם, דברו על לב ירושלים וקראו אליה, כי מלאה צבאה, כי נרצה עונה, כי לקחה מיד די' כפלים בכל שנתיה" (ישעיהו מ א. מאמרי "נחמת ישראל", מאמרי הראיה 281).

שמה תאמרו: או שומעים מכל עבר ביטויים של שגאה, עד כדי חשש של קרע באומה חלילה! ברוך השם, אלו תופעות בודדות של השוליים שבאומה. אמנם דווקא השוליים מוצגים לראווה באמצעי התקשורת, אך לא בשל כך הם מייצגים את האומה. המצב באומה טוב לאין ערוך מאשר בחלון הראווה הקטן של התקשורת.

כל אחד יכול לפרט בעצמו, בשלוש המערכות בהן הוא פוגש בני אדם השונים ממנו: במשפחה, בעבודה ובצבא. ככולם נמצאים אלה לצד אלה חילוניים ודתיים, ימניים ושמאלנים, אשכנזים וספרדים - וכולם חיים יחד באופן הגון מאוד. לולא זאת, לא היה לצבא קיום! הרי הצבא הוא: כולם בשביל אחד, אחד בשביל כולם! אם יהודי אחד נמצא בסכנה, מיליון חיילים יקומו להצילו! האם לזה לא ייקרא אהבת חניס?

נכון שאנו שואפים להרבה יותר ממה שיש בידינו עד כה, וגם נגיע אליו במאמצים משותפים. אך לעומת המצב השורר בקרב עמים אחרים, וכן לעומת מצבנו האומלל לפני חורבן בית שני - בהחלט הננו יכולים להתפאר, ולהכריז מתוך גאווה לאומית, שהיא גאווה טהורה מלאה ענוה: יש אהבה!

מיהו יהודי?

הווה אומר - כל השייך לעם ישראל! כל יהודי הנו פרט יקר ומיוחד מן העם הגדול הזה, משרשו של אברהם אבינו שנוצר בכור הברזל במצרים. ריבונו של עולם יצר לו עם. "עם זו יצרתי ליי" (ישעיהו מג כא) "כי חלק די' עמו" (דברים לב ט). לכל עם ישנו אופי מיוחד, פסיכולוגיה ציבורית מיוחדת, גניוס לאומי מיוחד. מה שחז"ל מכנים - 'מלאך של עם', ובספר דניאל נקרא - 'שר של עם', ומרן הרב קוק מכנה - 'ישמה של עם'. לא רק לפרט ישנה ישמה, אלא גם לכלל. לא רק לפרט יש חיוניות אלוהית מיוחדת אלא גם לאומה. נשמת הפרט היא ניצוץ של נשמת הכלל. גם לנשמה עצמה ישנה ישמה - נשמת הנשמה. והיא היא נשמת האומה, כנסת ישראל, השכינה השורה בישראל, האור האלוהי המאיר בישראל לדורותינו, הסגולה הישראלית - העניין האלוהי, כדברי רבי יהודה הלוי.

זהו מה שמאחד אותנו! הסגולה הישראלית שלא השתנתה ולא תשתנה. "נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם" (שמואל א טו כט). גם כל החטאים, כל העוונות וכל הפשעים לא יוכלו למחוק סגולה זו, שהיא יצירה אלוהית מראש מקדם, אשר שורשה נמצא באברהם אבינו והיא נתגלתה והופיעה ביצירת עם ישראל. זהו המאחד אותנו! ברצוננו להיות יותר ויותר מאוחדים, עלינו לחפור בעומק ההיסטוריה הישראלית, בעומק התרבות הישראלית המקורית, בעומק רכושנו הרוחני, הנצחי - שם נמצא את עצמנו: "ימי כעמך ישראל גוי אחד בארץ".

## העם על הגובה (א)

אנו מאד אופטימיים. ב"ה, העם שלנו על הגובה. אני אוהב את העם שלנו.

מידי פעם קמים נביאי שקר בעלי נבואות קודרות:

העם עייף, הוא עומד בפני שוקת שבורה, הוא פוסט ציוני, הוא לא יצליח להתמודד עם בעיות חברתיות וצבאיות. שקר וכזב! תמיד ידענו שהמציאות הרבה יותר מאירה, תמיד הכרנו את עם ישראל לעומק. אך עתה אין כבר צורך להיות עמקן, כבר רואים אנו זאת במו עינינו. אדרבה, האומר "העם עייף", הוא הוא העייף, ונדמה לו שכולם כמותו.

הנאנחים טענו: העם חלש ואין לו מוטיבציה להילחם הוא רק רוצה לנוח. פקח עיניך וראה איזו התנדבות במבצע "חומת מגן" ובמלחמת לבנון השנייה! יהודים שלא נקראו לדגל באו מעצמם והתחננו להתגייס, גם בעלי משפחות מרובות ילדים, אפילו מחוץ לארץ. חיילים רבו מי ייכנס ראשון לנגמיש. לא מדובר כאן ביחידים יחידים גדולים וצדיקים, התופעה חוצה את כל האומה, לכל שכבותיה, לכל גווייה. כולם שמהים ומתלהבים להילחם במסירות בשביל עמנו וארצנו, כולם יחד.

גם ה"כולם יחד" – הוא דבר גדול. נביאי השקר הקודרים התריעו: העם קרוע ומפולג, מפורד ומפורד. יש קרע בעם! חלילה, אין קרע בעם. הטוען זאת, הוא הוא הקרוע! הוא העושה קרע. אותן נבואות על קרע לובשות צורה ופושטות צורה. פעם אמרו: יש קרע נורא ואיום בין אשכנזים וספרדים. – שום דבר! חסר משמעות לחלוטין! כמובן, בעם של חמישה מיליונים, אם יש חמישים אלף בעלי מתח-אשכנזי-ספרדי הם רק אחוז אחד של שוליים זניחים שאינו מייצג מאומה.

יש שאמרו: העם היושב בציון הנו על סף מלחמת אזרחים עקב הפער דתיים-חילוניים שהוא בלתי גשיר. הבל גמור! הם מסתדרים יפה מאד באהבה. כמובן, גם כאן יש שוליים. עם גדול, שוליים גדולים...

עוד אמרו: הבעיה המרכזית באומה היא הקרע בין הימין והשמאל. הקו הירוק יפוצץ את הכל. שווא ושקר. מסתדרים יחד, מדברים יחד, לוחמים יחד, אחד בשביל כולם, כולם בשביל אחד, מלבד כמה מיליטנטים מושבעים. ודאי יש חיכוכים בודדים פה ושם, אנו רק בני אדם ולא מלאכי השרת – אך התמונה הכללית היא: מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, עם אחד ומאוחד!

## ישראל – הלב שבאומות

עם ישראל קם לא רק לצורך עצמו, אלא מגמתו היא כהבטחת ד' לאברהם אבינו: "ונברכו בך כל משפחת האדמה". וכן מבאר מרן הרב, שעניינו הוא להביא ברכה לעולם כולו על ידי התחדשות כל התרבויות. אין רצוננו להפוך את כל העמים להיות כאומה הישראלית. אלא אנו חפצים בתועלתם על פי תכונותיהם. בין העמים מפורזות תכונות שונות ומשונות, עם עם ותכונותיו, עם עם וכשרונו-אופיו המיוחד לו, וזו גם אחת הסיבות המולידות התנגדויות בין העמים.

אמנם לנו, עם ישראל, יש תכונה מאחדת. איננו איבר פרטי באנושות, יש לנו ערך כללי, כאבר כללי בין האברים הכולל ושקול כנגד כולם, כיחס חיד והרגל ללב ולמוח. הרגל היא אבר פרטי ביחס ללב. הלב - עניינו הגוף כולו. ידועים דברי ריה"ל בספר הכוזרי שישראל הם לב שבאומות. אנחנו "עם מרכזי". ומכאן, אין לנו עניין בהשתלטות על העולם, עניינו הוא המרכזיות בלבד. "ואעשך לגוי גדול - ונברכו בך כל משפחות האדמה".



## גדול קידוש השם

האידיאל היותר גדול הוא קידוש השם. כל העולם נברא בשביל קידוש השם. "נקדש את שמך בעולם כשם שמקדישים אותו בשמי מרום". "נקדישך ונעריצך כנעם שיה סוד שרפי קדש המשלשים לך קדושה". אידיאל האידיאלים הוא קידוש השם. זו מנמת כל החיים וכל ההווה. חילול השם לעומתו הוא הדבר היותר נורא. "ונקדשתי בתוך בני ישראל". "ונקדשתי בס לעיני הגוים וישבו על אדמתם". אומר יחזקאל הנביא: כשעם ישראל בגלות זהו חילול השם שאין כמותו, זהו חילול השם בה"א הידיעה. כשעם ישראל מושפל, נשלט על ידי זרים, זהו מצב של חילול השם, כמו שאומר הרמח"ל בשם תנא דבי אליהו: אדם חסיד הוא אדם השואף לעילוי כבודם של ישראל. עם נשלט הוא עם מושפל...

כללו של דבר כשאנו מושפלים, נשלטים ומסכנים, זהו חילול השם. עם ישראל, "כי חלק ד' עמו", אחרים מחליטים בעבורו!! כאשר עם ישראל חוזר להלחם על חייו, על חרותו, על ארצו, זהו קידוש השם. ואכן הרמב"ם מדגיש, שהחילול הישראלי צריך לכוון שהוא נלחם על קידוש שמו של הקדוש ברוך הוא.

## צבא העם

אנחנו העם הראשון בהיסטוריה שצבאו הוא צבא העם, בו כל אזרח הוא חייל וכל העם צבא. הצבא והעם הם אחד. לא מיליציה, לא צבא פרדאלי ולא צבא של שכירי חרב. הרעיון של צבא-עם בעולם הוא חידוש שהחל להופיע ולהיקלט רק בתקופת נפוליון. באנגליה מצאנו צבא-עם בפעם הראשונה במלחמת העולם הראשונה. באמריקה היה לראשונה גיוס כללי לצבא במלחמת העולם השנייה. ואנו צבא-עם מיציאת מצרים. "ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ד' מארץ מצרים". "ימבן עשרים שנה ומעלה כל יוצא צבא בישראל". כל אחד

חייב ללכת לצבא מפני שזו מצוה. ישנן מצוות היכולות להיעשות על ידי אחרים וישנן כאלה שאינן יכולות. בלא מלחמה אין קיום לעם, אין כיבוש הארץ, ומצוה גדולה וענקית כמו זו מוטלת על כולם, איש ואשה יוצאים. "למלחמת מצוה אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה". אמנם הרבנות הראשית לישראל שללה גיוס בנות לצה"ל מפני אי סדרי הצניעות שבו, אך לא מן הצד המלחמתי. לא חששו מן האויב החיצוני אלא דווקא מהקלקול הפנימי. מכל מקום, אין כאן הסתייגות עקרונית. באופן עקרוני אין הבדל בין איש לאשה. גם אשה חייבת בהצלת נפשות ובמצוות ירושת הארץ. גם בחורי ישיבה חייבים. אמנם אומרים חז"ל שבזכות לימוד התורה הישועה באה ומנצחים במלחמה. אין ספק בכך, בזכות שרבים בעם ישראל יושבים ועוסקים בתורה, ישראל מנצחים. אך לא כתוב שזה שעוסק בתורה פטור מן המלחמה. הזכות הכוללת של ריבוי לימוד תורה בעם ישראל גורמת שנצח. חובל (נהרס) עול של סתחריב "מפני שמנו של חזקיהו שהיה דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות", אך לא נזכר שהתלמידים לא יצאו למלחמת מצוה. במקום אחר כתוב: "ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו ויואב בן צרויה על הצבא". בשעה שלחם יואב היה דוד המלך יושב ועוסק בתורה, ובזכות דוד שעסק בתורה היה יואב מנצח. אך בודאי אי אפשר לומר שדוד המלך לא עשה מלחמות בעת הצורך. מי כמותו לחם מלחמות ישראל. אלא כשלא היה חיוני, היה דוד יושב ועוסק בתורה.

עה"ש: 30-33: 4	מנחה גדולה: 12: 25
זריחה: 30-34: 6	שקיעה: 15-21: 17
סוּזְק"ש: 11-12: 9	כְּמִיּוֹת שַׁבָּת: 16: 45
סו"ו תפילה: 07-08: 10	יְצִיאַת שַׁבָּת: 17: 53

עבודת  
השבת

## פוסט-ציונות!

יש אנשים הטוענים כי תקופתנו היא פוסט ציונית, שאנחנו אחרי הציונות – אנשים כבר אינם מעוניינים במדינה.

אין זה נכון. סתם לשון הרע, סתם הוצאת שם רע על עם ישראל. ודאי שיש אנשים פוסטציוניים שאינם רואים את האור הגדול ואת האתגר הגדול, ד' ירחם וגם אנחנו נרחם עליהם ונעזור להם. אבל הם אינם מייצגים את עם ישראל היושב בציון. הם שוליים, בתקשורת, בשלטון ובכל מקום.

עם ישראל אינו פוסט-ציוני, עם ישראל שמח להיות בארץ ישראל! הוא שמח שיש לו מדינה. יש לו ביקורת על המדינה, ויחד עם זה הוא שמח שיש לו מדינה. משל לבני זוג, שיש ביניהם מריבות אהבים, אך הם שמחים להיות נשואים, ולא לבדם כי "לא טוב היות האדם לבדו" – וכן, לבדו בלי מדינתו.

העם היושב בציון שמח להימצא בציון, שמח שיש לו מדינה, הוא שמח על מה שיש, ורואה לפניו אתגרים רבים. בהחלט, מדינה זו אינה שלמה, יש עוד הרבה מה לעשות בתחום המדיני, הכלכלי, הארגוני, הצבאי, החינוכי והרוחני. יש עוד להעלות הרבה עולים ולחזק את ארצנו. ב"ה, העם היושב בציון אינו פוסט-ציוני. יש כמה אנשים כאלה, חסרי אתגרים. כיצד יתכן אדם חסר אתגרים במציאותנו העכשווית! אנו מלמדים עליו זכות: הוא עייף. אבל "קווי ד' יחליפו כחי" (ישעיה מ לא).

רצונכם לדעת באמת אם העם פוסט ציוני או לא? דברו, דברו עם עצמכם, עם השכנים, עם השותפים לעבודה, ותראו נפלאות.

קצין אחד אמר לנהגו: נוסעים, חייבים להגיע! הגיב הנהג: לא חייבים כלום, מה שווה הצבא הזה, מה שווה המדינה הזו?! נדהם הקצין: איך אתה מדבר!! השיב: אני מדבר איך שזה...

למחרת בלבנון, היה עליהם לחצות ואדי תחת הפגזות, אמר הנהג: בשביל המולדת, על החיים ועל המוות, ודחר בגיפ אל תוך האש. אמר

לו הקצין: אבל אמרת שהמדינה לא שווה והצבא לא שווה! כן השיב הנהג, זה היה אתמול. עכשיו זה אמיתי...

אכן האדם נבחן בזמן אמת. אל תתנו לדיבורים לטעות בכם, שכן דורנו הוא ביש מלבר וטב מלגו, רע מבחוץ וטוב מפנים (מרוץ הרב קוק, אגרת תקני"ה).

## שתי מדינות ישראל?

שאלה: האם יש בכתובים נבואה באשר לאפשרות שתוקמנה כאן שתי מדינות: מדינת יהודה ומדינת ישראל? כיצד מתייחסים הכתובים לאפשרות כזו?

**תשובה:** בודאי שלא תקום עוד צרה שתהיינה לנו שתי מדינות, כי זרע המחלוקת, הפירוד והשנאה הוא שהביא למצב זה. ב"ה, כבר נטרפאנו דרך ייסורי הגלות מהיריקבון הנורא של שנת חניס שגרם לפילוג הממלכה ולחורבן בית שני. אם כי, כמובן, עדיין עלינו לעבוד קשה כדי ללכות לגמרי כל שריד של חלום בלהות זה. אדרבה, יחזקאל הנביא מודיע לנו "ואתה בן אדם, קח לך עץ אחד וכתוב עליו ליהודה ולבני ישראל חברו, ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים וכל בית ישראל חברו, וקרב אותם אחד אל אחד לך לעץ אחד והיו לאחדים בידך" (יחזקאל לו טז-יז).

אנחנו נעשים יותר ויותר מאוחדים, יותר ויותר כלל ישראלים. יותר ויותר אנחנו מבינים ומרגישים שאנחנו עם אחד, על אף כל חילוקי הדעות הקשים והביקורת הנוקבת. אנחנו כמו איש אחד בלב אחד וגוף אחד, אשר כאבו של איבר אחד הוא כאבו של כל הגוף. התלמוד הירושלמי (נדרים ט ד) מסביר את הלאו "לא תקום" (ויקרא יט יח) במשל: אם יד פצעה בשוגג את היד השנייה, ודאי לא תקום זו ותתנקם בראשונה. אם חלק של עם ישראל פוצע חלק אחר, אין זו סיבה לפגוע בחזרה ולהיפרד. על אף כל הקשיים והבעיות, צריך להוסיף אהבה ואחווה, וסוף האחדות המזהירה לבקוע.

## לאומיות - אגואיזם?

לכאורה יש סתירה פנימית בין הלאומיות לבין המוסריות, שהרי הלאומיות טומנת בחובה מין אגואיזם קולקטיבי. אנוכיות זו היא הכרח, שהרי כל עם חייב לדאוג לעצמו לפני שידאג לאחרים, שמה יכולע לו. דאגה מופרזת לעמים אחרים, כמוה כהתאבדות לאומית.

אך הדבר שונה לגבי עם ישראל, שמטרת קיומו אינה דאגה לעצמו אלא הבאת ברכה לכל המין האנושי, כפי שנאמר לאברהם אבינו, אבי האומה הישראלית: "וואעשך לגוי גדול ונברכו בך כל משפחות האדמה" (בראשית יב ב). אכן אנו רואים אותו דואג לא רק למשפחתו, אלא לכל אדם באשר הוא אדם, מתמסר להכנסת אורחים מכל עם ולשון ומתפלל אפילו על אנשי סדום. לכן הוא מכונה "אב המון גויים" (בראשית יז ד), אבי כל המין האנושי.

אם כן, מה הצורך באומה מיוחדת? אלא שכמו שאדם זקוק ללב, כך המין האנושי זקוק לעם ליבוי. רבי יהודה הלוי כותב שעם ישראל הוא לב האנושות (כזורי ב לו). לא לב מנותק, לא לב מתנשא, לא לב קפוא במקרה, אלא לב חי המזרים חיים לכל האברים. כמו שאהבת הלב היא אהבת כל האברים, כך אהבת עם ישראל היא בעצם אהבת כל המין האנושי. כאשר אנו מתאמצים בעבודתנו הלאומית, בחיזוק ישיבת עם ישראל בארצו, בחיזוק צבאו ומדינתו, אנחנו בעצם פועלים למען האנושות כולה. אין זו אהבה אגואיסטית אלא אהבה אוניברסאלית.

אכן מאז התיישב עם ישראל בארצו, בקע ממנו אור רב שהתפזר בכל עמי ארץ והביא להם אושר וברכה.

גם לאורך הדורות, כאשר סבלו כל כך מחעמים שסבבו אותנו "כל גויים סבבוני... סבוני כדבורים", לא חדלנו לרגע להתפלל לאושרם ולהצלחתם, וחתמנו את שלוש תפילותינו היומיות באמירת "עלינו לשבח" לטובת ברכת כל המין האנושי.

אנו אוהבים את כל האדם אשר על פני האדמה, אלא שאהבתנו לעם ישראל עמוקה יותר. מה שמוטל עלינו עתה הוא לחזק את קשרי האהבה בינינו בתוכנו, וכאשר נסיים מלאכה זו, נחל לצעוד אל עבר השלום העולמי.

## מיהו יהודי?

כל יהודי הוא פרט יקר ומיוחד מן העם הגדול הזה, משורשו של אברהם אבינו, שנוצר בכור הברזל במצרים. ריבונו של עולם ש יצר לו עם. "עם זו יצרת לי" (ישעיהו מג כא) "כי חלק די עמו" (דברים לב ט). לכל עם ישנו אופי מיוחד, פסיכולוגיה ציבורית מיוחדת, גניוס לאומי מיוחד. מה שחז"ל מכנים - 'מלאך של עם', דניאל - 'שר של עם', מרן הרב קוק - 'נשמה של עם'. לא רק לפרט ישנה נשמה, אלא גם לכלל. לא רק לפרט יש חיוניות אלוהית מיוחדת אלא גם לאומה. נשמת הפרט היא ניצוץ של נשמת הכלל. גם לנשמה עצמה ישנה נשמה - נשמת הנשמה. והיא היא נשמת האומה, כנסת ישראל, השכינה השורה בישראל, האור האלוהי המאיר בישראל לדורותינו, הסגולה הישראלית - העניין האלוהי, כדברי רבי יהודה הלוי. זהו מה שמאחד אותנו! הסגולה הישראלית שלא השתנתה ולא תשתנה. "נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם" (שמואל א טו כט). גם כל החטאים, כל העוונות וכל הפשעים לא יוכלו למחוק סגולה זו, שהיא יצירה אלוהית מראש מקדם, אשר שורשה נמצא באברהם אבינו והיא נתגלתה והופיעה ביצירת עם ישראל. זהו המאחד אותנו! ברצוננו להיות יותר ויותר מאוחדים, עלינו לחפור בעומק ההיסטוריה הישראלית, בעומק התרבות הישראלית המקורית, בעומק רכושנו הרוחני, הנצחי - שם נמצא את עצמנו: "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ".

## חזרנו להיות ביחד

כמו לכל אדם פרטי כך לכל קבוצה, שאיפות רבות. אך לפני הכל חשוב להיות נורמלי. עם צריך להיות נורמלי. ומה זה עם נורמלי? מסביר המהר"ל מפראג בפתיחת ספרו 'עצה ישראל' שכולו מוקדש לנושא זה: עם נורמלי מאופיין בשלושה דברים: הוא ביחד, הוא בארצו והוא עצמאי. אשרינו שחזרנו להיות ביחד. אין זה תמיד קל, אין זה תמיד נוח לחיות ביחד, לעיתים חושבים שאם ניפרד, ייטב לנו, שאם נתפצל ינעם לנו. אבל להיות לחוד הוא לאין ערוך קשה יותר, ההיסטוריה הכאובה בגלות לימדה אותנו - להיות ביחד או לא להיות.

אך לא בגלל כורח אנתנו ביחד, אלא באמת כיוון שאנו עם אחד, רק לעיתים אנתנו שוכחים זאת, מרוב גלויות, מרוב התפצלות לעדות ולדעות, לרמים ולשיטות. בלבול כזה קורה גם במשפחה הכי טובה: יש אבא, יש אמא ויש ילדים הנראים מפוצלים לכל מיני כיוונים - אבל בראייה אמיתית הם חברים.

בגלות חיינו כל אחד בתוך המשפחה הקטנה שלו, ואילו עתה שבנו להיות משפחה גדולה. חזרנו אל הבית, אל ביתנו הגדול, זהו קידוש השם הגדול. גם כל המין האנושי יקר לנו, אך קודם נעשה לבינתנו, נעשה לעמנו, לארצנו, למדינתנו.

אנו חוזרים אל ארצנו, ובכך אנו חוזרים אל עצמנו, אנו מתחברים עם כל ההסטוריה שלנו, עם כל העבר שלנו כל ההווה שלנו וכל העתיד שלנו. אנו מתחברים, עצמנו אל עצמנו, מעל כל הגוונים. ובמיוחד בצבא מתקיים: אחד בשביל כולם, כולם בשביל אחד. זו סיסמת שלושת המוסקטרים של אלכסנדר דיומא, אך נכונה היא בתוך צבאנו, צבא הגנה לישראל.

אנו חוזרים לנורמליות. עמנו העתיק-החדש קם לתחייה. אשרינו שמתקיים בנו: "שיר המעלות בשב"ד" את שיבת ציון היינו כחולמים, אז יימלא שחוק פינו ולשונו רינח".

## לאומיות ומלחמות

**שאלה:** עמנו קם לתחייה ואנו שמחים מאוד על כך. אך לא נוכל להתעלם מכך שהכיוון הכללי בעולם המתורבת הוא דווקא אוניברסלי, כגון עמי אירופה ההופכים לישות אחת. למה שכל המין האנושי לא יהפוך למשפחה אחת גדולה? למה להתעקש כל כך על זהות לאומית נפרדת הנורמות שפיכות דמים?

**תשובה:** אכן אנו מוצאים אצל רבותינו הקדמונים את שתי הגישות האלה: מחד גיסא - "חביב אדם שנברא בצלם" ומאידך גיסא - "חביבים ישראל שנקראו בנים למקום" (אבות ג יח). אבל אין סתירה כלל ביניהם, שהרי שתי האמרות יצאו מפי חכם אחד, הוא התנא הגדול והמפורסם רבי עקיבא.

נכון שכל המין האנושי הוא משפחה אחת, אב אחד לכולנו ואל אחד בראנו, אך יחד עם זאת, לכל עם יש ייחוד משלו, פסיכולוגיה ציבורית משלו, או כלשון החכמים: מלאך משלו. כמו שלכל אדם יש נשמה, כך לכל עם יש נשמה. צריך להדק את השלום בין עם לעם, ויחד עם זה להיזהר שתהליך הגלובליזציה לא ימחק את האופי המיוחד של כל עם ועם.

אמנם קשה וכואב לראות שהלאומיות גורמת לעתים שפיכות דמים, ולא דווקא לאומיות אלא כל רעיון דתי או חברתי הנמצא בידי אנשים פנאטיים. רוצה לומר: לא הרעיון גורם שפיכות דמים אלא הפנאטיות של האוחזים בו, שאינם בעלי מידות טובות, חושבים שאצלם כל האמת וכל הצדק, ואינם סובלים שמישהו יהיה שונה מהם. כך העולם מלא מלחמות על בסיס לאומי, דתי, כלכלי או חברתי. ככל שהאדם יודרך, ככל שאופיו יהיה טהור ועדין יותר, כך תתמעטנה המלחמות.

## עצבים של ברזל

בשנתו האחרונה של רבנו הרב צבי יהודה זצ"ל הוא דיבר כל מוצאי שבת על אותו נושא: על משה רבנו במעשה העגל.

אחרי השיא הרוחני של מעמד הר סיני, שבו רבשי"ע התגלה לעם ישראל פנים אל פנים, משה רבנו אוחז בלוחות הכתובים באצבע א-להים כדי להביאם אל העם, אך הוא מגורש מן השמים: לך רד כי שיחת עמך. עמך, אשר הוצאת ממצרים מושחת ואין מה לעשות אתו. השידוך התפוצץ. באשר להבטחה לאברהם אבינו על גוי גדול, היא תתקיים בך. עם ישראל הזה אין לי כבר עסק, "אכלם ואעשה אותך לגוי גדול". איך משה רבנו מקבל הודעה זו? קודם כל הוא מודה באשמה: "אכן "חטא העם הזה חטאה גדולה" – לא כעורך דין המנסה לטשטש את העובדות. אך יחד עם זה, הוא מתחיל להתווכח עם רבשי"ע ומתבטא באופן מזעזע "עתה אם תשא חטאתם" מה טוב, "ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת". מהו אותו ספר? זהו העולם הבא אני מוותר על הכל, על חיי הנצח שלי, למען עם ישראל. הדגיש רבנו שכאן מתגלה האהבה הגדולה של משה רבנו לעם ישראל, עד כדי מסירות נפש, לא רק מסירות גוף, אלא מסירת העולם הבא שלו.

הרי מה שקרה כאן נורא ואיום. אפשר להתפוצץ, אך משה רבנו מוסר נפשו ומפקיר את העולם הבא שלו בשביל עם ישראל. רבנו היה חוזר ומדגיש שבשביל זה צריך עצבים של ברזל. כל מוצאי שבת רבנו הרב צבי יהודה הזכיר את העצבים של ברזל של משה רבנו. אפשר לראות בזה מעין צוואה רוחנית של רבנו. כנראה סבר שיבואו ימים שנצטרך לעצבים של ברזל. ואכן הגיעו אותם ימים. אך עם ישראל אינו בדיוק כפי שהיינו רוצים. אבל זהו עמנו ואנו הולכים עמו תמיד.

עם העם הזה, הדור הזה, המדינה הזאת, הצבא הזה – אנחנו יחד. בלי פלגנות, בלי שחצנות, בלי התחלות חדשות. אלא עצבים של ברזל וסבלנות גדולה. נכון שיש לנו ביקורת קשה על יהודים רבים – וגם

להם יש בקורת קשה עלינו – וככל זאת, אנו ממשיכים יחד. תמיד אנו יחד עם עם ישראל, עם כנסת ישראל. ריבוננו של עולם "בוחר בעמנו ישראל באהבה" ו"אוהב את עמו ישראל". תמיד אוהב, תמיד בוחר, תמיד שמח בעמו.

## גאוה לאומית

**שאלה:** מדוע עם ישראל מתגאה על היותו שונה משאר העמים, הרי הקדוש ברוך הוא מגנה את הגאוה?

**תשובה:** כמו כל מידה, גאוה הנה טהורה בשרשה העליון, אך נהפכת למגונה כאשר היא סוטה לכיוונים לא נכונים. הקדוש ברוך הוא עצמו מתגאה, כמו שכתוב: "אשירה לך" כי גאה גאה" (שמות טו א). גאוותו מתגלה בגבורתו ובעוזו: "העזו והענוהו לחי העולמים".

גם אנחנו מלאי הכרה בערכנו המיוחד, ומוזדים כל יום לקדוש ברוך הוא: "אשרינו מה טוב חלקנו", מתמלאים גבורה ועוז לפעול את פעולתנו ולעשות את עבודתנו באופן נאמן.

הגאוה רעה כאשר היא בנויה על שקר ודמיון. כאשר במקום לעבוד על עצמו ולהוסיף שלמות, אדם נעשה שיכור ממעלותיו האמיתיות או הדמיוניות וחושב שזה האושר, הרי זוהי הגאוה המתועבת. אך כאשר הוא מודע לכשרונות שנתן לו הקדוש ברוך הוא בחסדו, ומשתמש בהם כדי לעבוד את ד' ולהוסיף טוב בעולם, הרי זו מידה מעולה.

זו הגאוה הלאומית של עם ישראל שאינה שכרות ולא התנשאות, לא עצלנות ולא נצלנות, אלא התאמצות מתמדת לעילוי ולהבאת ברכת לכל משפחות האדמה.

## אהבת ישראל ושנאת הרשע

הגאון הקדוש ר' שמעלקא מניקלשבורג, הוכיח שאין לשנוא אחד מישראל אפילו רשע, שהרי הכהן מברך: "...וצוונו לברך את עמו ישראל באהבה", והינו מברך את כל העם, כולל עוברי עבירה, ולפי הזוהר, כהן שאינו אוהב את העם, אסור לו לברך, מכאן ראינו וברורה שאין השנאה בעצם, אלא רק שנאת הרע שב.

אף הגמרא אומרת כך: "חטא ישראל- אף על פי שחטא, ישראל הוא". ומוסיפה על כך הגמרא: "זהו שאומרים הבריות: הדס העומד בין הקוצים, הדס שמו, הדס קוראים לו". פירוש הדס: שמתנו הישראלית הטהורה, מסובבת קוצים, הוא הרע החיצוני.

ומה שאמרו שמצוה לשנוא עובר עבירה, זהו רק לאחר שהוכיחו אותו כראוי ולא קיבל התוכחה, כדברי הרמב"ם, אך אם לא הוכיחו, יש רק מצוה לאוהבו. ידועים דברי הספרא: "אמר רבי טרפון: העבודה (לשון שבועה), אם יש בדור הזה מי שיכול להוכיח. אמר רבי עקיבא, העבודה, אם יש בדור הזה מי שידע איך מוכיחים". קל וחומר בדורנו. לו ידענו להוכיח היה החוטא שב למוטב. ולכן פסקו החפץ חיים, מרן הדב קוק והחזון איש, שבדורנו אסור לשנוא אף אדם מישראל, ורק מצוה עלינו לאהוב כל אחד ואחד.

עתה לאחר בירור הדברים, נוכל לענות על השאלה ששאלנו: מדוע מצוה עלינו לאהוב אפילו עובר עבירה, ואיך בכלל דבר זה אפשרי? שהרי הרע בו הוא רק חיצוני, ובתוכו מקננת נשמה טהורה וקדושה, שדאי מזריחה הרבה אור ומידות טובות על אופיו של אדם זה. וזו העבודה הגדולה, שדורשת חכמה עצומה למצוא את הטוב שבכל אחד. וכך כותב מרן הרב קוק: "אהבת ישראל... אינה רק עבודה הרגשית בלבד, כי אם מקצוע גדול בתורה, וחכמה עמוקה ורחבה..."

## כשושנה בין החוחים

"כשושנה בין החוחים" ישראל אינה סתם שושנה, אלא שושנה בין חוחים. כך אנחנו, עם ישראל חיים בין אומות העולם כבר אלפי שנים ובכל זאת אנחנו מעולים.

שושנה החיה בין חוחים דוקרניים ונשאות נאמנה. אומר רש"י: "כשושנה בין החוחים" שמנקב אותה ותמיד היא עומדת בנויה ואדימותה, כן רעייתי בין הבנות שממתות אותה לרדוף אחריהן, לזנות כמותן אחרי אלוהים אחרים, והיא עומדת באמונתה".

אמנם יש יהודים שאינם נשאים נאמנים, אבל עם ישראל בכלל נשאר נאמן.

בספר הכוזרי אומר המלך לחבר, אמנם אתם נרדפים מסכנים, אבל זה בדלית ברירה, לו יכולתם, הייתם בוחרים להיות חזקים. משיב לו החבר, שאין הדבר נכון, פעמים רבות הציעו ליהודים להתנצר, לשלם להם על כך כסף רב ולמנותם לתפקידים מפתים, הם סירבו, ומסוּז נפשם במשך כל הדורות לתורה.

גם היום יהודים מוסרים נפשם על ערכים שהם מאמינים בהם. כל יהודי הגר בארץ ישראל, יש בו מסירות נפש. הוא יכול בקלות להצטרף לקולוניה בניו יורק של כמאתיים אלף ישראלים יורדים. אבל הוא נשאר פה, הולך לצבא ומוסר נפשו ביחידות קרביות. אינו בורח גם ברגעים קשים. אנו עם ישראל מחזיקים מעמד.

זהו נצח ישראל, זו השושנה בין החוחים. אמנם יש חלקים מעם ישראל שנופלים בדרך אבל ככלל, אנו נאמנים לרביש"ע, אנו שושנה בתוך חוחים, על אף החוחים הסובבים אותנו.

## "הנך יפה רעייתי הנך יפה עיניך יונים"

את יפה כי את רעייתי. כשאדם מתחנך הוא מתחנך לתמיד, לטוב ולרע, אין לקבייה רעיה אחרת. פעם אמר רבי לוי יצחק מברדיצ'ב שתמיד היה מלמד זכות על עם ישראל: "ריבונו של עולם תמיד כתוב ייודבר ה' אל משה לאמור, דבר אל בני ישראל" האם כתוב פעם דבר אל הפולנים? דבר אל הרוסים? דבר אל הצרפתים או לאנגלים? לא! תמיד אל בני ישראל. ולכן גם אנחנו יכולים לבקש בקשות מיוחדות. אין לקדוש ברוך הוא עם אחר בעולם. יש חסידי אומות העולם בין האומות, שיש להם חלק לעולם הבא, ויש רשעים בתוך עם ישראל, אלה הם סוגים שונים של יחידים, אבל עם חסיד יש רק אחד- עם ישראל.

כתוב: "יצב גבולות עמים" אכן יש עמים רבים, אך "חלק ה' עמו" עם אחד יש לו שהוא חלקו. לכן כתוב פעמיים "הנך יפה". בתחילה "הנך יפה רעייתי", את רעייתי לכן את יפה, וההמשך "הנך יפה עיניך יונים" הנך יפה כי עיניך יונים - אמנם לפעמים עם ישראל במצב ירוד, אבל תמיד יש בעם אנשים אידיאליסטים והם העיניים. העיניים הם חלק קטן מאוד בגוף, אבל, כדברי רש"י, הן מעידות על כל הגוף. אנשים מעולים וטאמנים היו תמיד בעממי' בכל דור ודור. תמיד יש בעם ישראל גרעין שאינו מתכלה והוא כולו טאמן לקבייה. הלפיד עובר מיד ליד לפעמים שומרי הגחלת הם יהודי רוסיה, לפעמים יהודי פולניה, מרוקו או טוניס. לפעמים דתיים ולפעמים חילוניים. לפעמים צעירים, לפעמים מבוגרים. אם מישוהו נופל, אחר מרים את הלפיד. תמיד יש בעם אנשים גדולים אנשים אידיאליסטים ומסורים, גם אם הם מעטים. לעתיד לבוא בבוא המשיח, יהיו כולם בדרגה זו, אך ביתניים אנו יודעים שהגוף אינו בנוי כולו מעניינים, יש בו ידיים, מוח, לב, ושאר אברי הגוף, אבל העיניים הם היונים המעידות על הגוף כולו. העיניים הן הראי של הנשמה.

## מציאות של עם

אנו רואים שהאנושות מחולקת לחטיבות לאומיות. זו עובדה שאי-אפשר להתעלם ממנה. האנושות אינה קוסמופוליטית, אלא מורכבת מלאומים. אין החיים מאורגנים בצורה מקרית בצירופים שונים של יחידים, אלא בצורה של עמים ומדינות, שרות לאומית מאגדת אותם להווייה מיוחדת. הרבה מלחמות היו והרבה דם נשפך במהלך ההיסטוריה האנושית כתוצאה מניגודים לאומיים.

ההתעלמות מהוויית הלאומים והנסיון להזדריך את האנושות הדרכה כללית בלי להתייחס להתפלגותה לעמים, מהווים למעשה הפקרה של החיים לשטן. כך עשתה הנצרות, היא נתנה את עצמה כדת אקומונית כלל אנושית, ומתוך כך ראתה צורך להתעלם מהניגודים הפוליטיים - כלכליים - תרבותיים שבין העמים.

כך נולדה אמרתם הטמאה: "תנו לקיסר אשר לקיסר ותנו לאלקים אשר לאלקים". זאת אומרת, הפוליטיקה, הנהגת החיים, שייכת לרשות החילונית. הזת אינה מתעסקת בדברים "נסים" כאלה, אלא היא מתעטרת ברוחניות עליונית, המרחפת מעל לחיים. הפירוש המעשי של השקפה זו הוא הפקרת החיים המעשיים לכוחות הרשע. משום כך הנצרות היא "שקר שאין לו רגליים" (עי' מוסר הקודש קפ).

גם ביחס לתקומת המדינה קיימת התייחסות זומה. יש שאינם מרוצים מהקמתה ומתעלמים ממנה. אך המדינה קיימת. ההווייה הלאומית המתחדשת מתגבשת בכיוונים מסוימים, זו עובדה, שהתעלמות ממנה לא תועיל. המדינה קיימת בין אם מרוצים מכך בין אם לאו. השאלה היא מה עושים! התעלמות והסתגרות - פירושם הפקרה, מסירת התפקיד של בנין האומה החומרי והרוחני בידי גורמים מנוערים מקדושה. התעלמות פירושה, ויתור על הזכות והיכולת להשפיע על התפתחות הרוח הלאומית בכיוונים הנראים לנו. מציאות של עם היא אם כן עובדה קיימת, השייכת לעצם החיים האנושיים, והמניה וההדרכה האלוקית לעולם פונה אל העם בתור עם.

## בנים אתם לה' אלוקים

אומרת המשנה באבות "חביב אדם שנברא בצלם" (ג יד). האדם הוא בצלם אלוקים. זאת עובדה אלקית שאי אפשר לשנותה, בין שהאדם מתנהג כפי שראוי ליצור בצלם אלוקים, בין שהוא מתכחש לערכו הפנימי הזה, הוא נשאר בצלם אלוקים. ואין זה בבחירתו של האדם לבטל את מציאות היותו אדם.

כמובן, אם האדם יודע שהוא בצלם אלוקים, אם הוא יודע את ערכו הפנימי, וכמובן ידיעה זו מתגלה בכל מעשיו והתנהגותו, הוא עוד יותר חביב, כפי שממשיכה המשנה: "חביבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם אלוקים שנאמר בצלם אלוקים ברא וכו'". בזה שרבונו של עולם גילה לו שהוא בצלם אלוקים, הוא איפשר לו להגיע למדרגה יותר עליונה של חיבה.

"חביבים ישראל שנקראו בנים למקום". אנו בנים למקום. זו עובדה אלקית מוחלטת שאי אפשר לשנותה, ואינה תלויה בהתנהגותנו, כפי שאומרת הגמרא "בין נוהגים מנהג בנים בין שלא נוהגים מנהג בנים". אפילו הם חוטאים, אפילו סכלים, אפילו לא מאמינים, אפילו עובדי עבודה זרה - הם נשארים בני אל חי.

וכמובן, אם אנו יודעים שהוא בנים למקום, ומתוך כך מתנהגים בהתאם, יש לנו חיבה יתרה: "חביבה יתרה נודעת להם שנקראו בנים למקום", שנאמר "בנים אתם לה' אלוקים" - עוד יותר חיבה הראה לנו הקב"ה שהודיע לנו את מעלתנו המיוחדת, ובוהו אנו יכולים להתעלות למדרגות יותר עליונות של חביבות.

ועכשיו שאנו יודעים שהוא בנים, איך נוציא לפועל את החביבות המיוחדת הזאת? "חביבים ישראל שניתן להם כלי חמדה". התורה מוציאה מן הכח אל הפועל את כל הכוחות הגנוזים בעומק הנשמה הישראלית. בין שאנו מבינים זאת או לא, כך הוא ענינה של תורה. כמובן, אם אנו יודעים מה היא התורה ואיך היא נמשכת מעצם הסגולה הישראלית, עוד יותר חיבה נודעת לנו: "חביבה יתרה נודעת להם, שניתן להם כלי חמדה שבו נברא העולם". התורה בונה את כלל ישראל, ומתוך כך את העולם ואת עולמי העולמים.

## האם זאת המדינה שעליה ניבאו נביאינו?

קל להוכיח שזאת המדינה שעליה ניבאו נביאינו: וכי איננו רואים שיבת ציון ובניין הארץ, הקמת המדינה והתחייה הרוחנית. זאלא מה? הדברים אינם מתקדמים די מהר! אנו רוצים גאולה במהרה כפי שמזכירים מידי יום בתפילת שמונה עשרה, אך גם על מה שלא בא במהרה, יש להיות שמח מאוד. יש לשמוח בכל פירור של גאולה. לא ביום אחד ייוולד עם. לא ביום אחד ישוב כל ישראל לארצו, לא ביום אחד יתאהב כל העם ביהודה ושומרון ולא ביום אחד ישמרו כולם שבת ויאכלו כשר. המציאות, אין לה כנפיים. יש להתאזר בסבלנות. לריבונו של עולם יש סבלנות רבה. עשרה דורות חיכה מאדם עד נוח, ועוד עשרה דורות נמח עד אברהם אבינו (אבות ה ב). בשביל הופעת אברהם אבינו חיכה ד' קרוב לאלפיים שנה. צריך סבלנות! אבל הסבלנות אינה בטלנות, אלא עשייה תוך התחשבות בקצב העצמי של המציאות. האם לא עשינו כלום?! האם כל מה שיש במדינתנו חסר ערך?! יש לעשות ככל שיכולים, אך בלי לאבד את השמחה, את האופטימיות. "שמח בחלקו" על כל מה שיש. "אילו פינו מלא שירה כים אין אנו מספיקים להודות" לך על מה שיש לנו בכל התחומים. נכון שיש גם סיבוכים רבים, עוד לא הגענו לגאולה כלמה, אך מי שרואה רק את החושך ולא את האור, הינו כפוי טובה כלפי ריבונו של עולם. השמח בחלקו אינו עצלן, הוא מותאם. אדרבה מתוך שמחה בחלקו הריחו חותר לעוד חלקים. "אורח צדיק כאור נוגה, הולך ואור עד נכון היום".

עתי"ש: 4: 30-25	מנחה גדולה: 12: 25
זריחה: 6: 29-24	שקיעה: 17: 22-27
סו"ק"ש: 9: 10-08	כניסת שבת: 16: 51
סו"י תפילה: 10: 07-05	יציאת שבת: 17: 59



## אהבת ישראל

רבי מנחם מנדל מוויטבסק, מתלמידי בעל שם טוב, שעלה ארצה, מזהיר במכתב: "שלא יתלוצץ מבני אדם עוזבי תורה... ברור שהוא סיבת הירידה והשפלות. והעניין שבין כך ובין כך קרויים בני. והוא (המתלוצץ) מפריש עצמו מן הכלל להיות הוא פרטי, וכל השפעות כללות ישראל אין לו חלק עמהם" (פרי הארץ).

אדם אוהב את עצמו אהבת חיים לא מפני יופיו, חכמתו, או כל סיבה אחרת, אפילו אין הוא מתנהג כראוי. כך ממש צריכה להיות האהבה כלפי כל איש ישראלי!

כשם שהאדם נולד אדם, ומשום כך נדרש ממנו להתנהג בהתאם - כך, לא המעשים עושים את היהודי ליהודי, אלא היהודי מצווה לעשות מעשים המתאימים לו. "ישראל, אף על פי שחטא, ישראל הוא" (סנהדרין מד א).

אהבת חיים אין פירושה שטשוש האמת וההבדלים הקיימים בין אדם לרעהו, היא איננה מפריעה לראות בעיניים פקוחות את השליחה ולהילחם בה. אדרבה, מתוך אהבה, יש להיאבק נגד כל שליחה, מתוך דאגה אמיתית לעם ישראל ומתוך רצון לתיקון חברו, ולא מתוך שטאה ונגיעה אישית.

זאת ועוד, גם כאשר נלחמים נגד בעלי דעות מקולקלות ומעשים רעים, יש לבחון אותם אנשים בצורה שלמה ואמיתית. אולי אין כוונתם לרעה, אלא כך הם סוברים לפעול לטובת האומה. כמובן, הכוונה הטובה אינה נותנת הכשר למעשה רע, אך היא מהווה לימוד זכות. יתר על כך, האם מעשיהם של אלו הינם רק רעים כל היום?! האם אינם פעילים שום טוב?!

מחי אפוא שנת חיים? מהלך נפשי המביא את האדם לשלול כל מה שאינו דומה לו. אך באמת, מפורזים הם הכישרונות באומה כולה, ואי אפשר לבנותה אלא בקיבוצם כולם יחד. בעת ויכוה, יש נטייה להציג את הצד שכנגד בשלילה מוחלטת. על ידי כך חושבים להרוויח יתרון

אסטרטגי, אך באמת אין זה תורם לריפוי שבר עמנו. אדרבה, יש להיות חמוש בעין טובה, להכיר בזכויותינו ובמעלותיו של כל אדם ושל כל זרם. "אדרבה, תן בליבנו שנראה כל אחד מעלת חברינו ולא חסרונם".

## תשובה וגבורה

מרו הרב קוק מסביר שהרבה אנשים תופסים שתשובה היא חולשה, חידלון, מחיקת שמחת החיים, עוז החיים, גבורת החיים, פעולת החיים, ויזמת החיים. הם תופסים בטעות, וזו אחת הטעויות הכי נוראות של המין האנושי, שתשובה ויראת ד' ודבקות בד' זה לדלול, ריקנות, מחיקת האופי, מחיקת האישיות, מחיקת האותנטיות, מחיקת השלמות של האדם עם עצמו, מחיקת העוז.

אך כל זה אינו נכון. בדיוק להפך! התשובה נותנת עוז, שמחה, גבורה (אורות התשובה, תוספת התשובה, ז, התשובה והשלום).

איפה כל זה כתוב? מניין לקח זאת מרו הרב קוק? ממקור סתרי תורה. ולמה אין זה כתוב בגלות התורה? כי עד עתה טרם הגיע הזמן. כל דבר זמנו. עכשיו אנו מוכנים לשמוע, שתשובה היא גבורה גדולה ועוז גדול, שמחת חיים גדולה. עתה דורות אחרים, נשמות אחרות, תפקידים אחרים, שליחויות אחרות (עייני אבן שלמה יא ט). עכשיו הגיע הזמן לגלות לכל את הרו הזו, שהתשובה היא שחרור מן המונקה, מן החולשה, מן המסכנות, שהתשובה היא גבורתו הגדולה של האדם.

היא אינה מדכאה את האדם אלא את היצר הרע. כאשר מדכאים את היצר הרע, יתכן שבהתחלה קצת כואב. אך אין היא מדכאה את האדם, אדרבה, היא עושה אותו גיבור.

הסתכלו בתנ"ך על כל גדולי יראת השמים, כל גדולי התורה. אלו גיבורי ישראל.

חזק חזק ונתחזק בתשובה, לשם אלהינו, להרבות כבוד ד' בעולם.

## ניסים בדרך הטבע

ישנם אנשים שאינם רואים את כל הניסים שדי עושה עימנו בדורות האחרונים. הם מקשים: מפני מה די אינו עושה עמנו ניסים כבשנים קדמוניות. וכי לאילו ניסים הם מצפים! וכי ישנם ניסים גדולים מאלה שדי עשה ועושה עמנו היום! אנו שבים לארצנו, הארץ נבנית, מדבר שממה נהפך לגן עדן, מיליוני יהודים שבים לארץ, אנו מנצחים בכל המלחמות, מדינה יש, הרחבת הגבולות יש, ירושלים יש, גלות רוסיה שבה הביתה! אם כן, מה עוד הם מבקשים! הכל בבת אחת!!

אכן, כל מלחמותינו היו בניסים, ניסים בדרך הטבע. מעשה במלחמת יום הכיפורים שלאחר קרב קשה במיוחד נחו להם כמה קצינים גבוהים מנוחה של אחר קרב, מאובקים ומיוזעים. ניגש אליהם יהודי דתי בעל זקן ארוך עם חיוך רחב. אמר לו אחד הקצינים: "שתוק, אני יודע מה התכוונת לומר, שנצחנו כי די עשה לנו נס. לא נכון, נצחנו כי לחמנו בחכמה, בגבורה ובמסירות נפש". צדק אותו קצין, וגם היהודי הדתי בעל הזקן צדק. מה שאנו מתמלאים גבורה וחכמה מלחמתית, מטעים מול רבים – זה נס. זה שייך למהפכות ולתמורות הפנימיות העצומות המתרחשות באומה הישראלית במאה השנים האחרונות.

## הקרב האחרון

"מצב קשה, זמנים רעים", אומרים רבים, "כמעט כל יום נרצחים. קשה להחזיק מעמד". אכן ימים רעים.

לא אמרנו תקופת רעה. התקופה טובה מאוד אך יש בה גם ימים רעים. משל לשמים תכלים שטופי שמש אבל יש בהם ענן. הענן הבודד הזה אינו מסלק את תכול השמים, אבל השמים גם אינם מסלקים את הענן.

אכן קשה. לעיתים החיים קשים. העולם הזה אינו לונה פרק. כך כתוב בפרק הראשון של ספר מסילת ישרים, שקיימים קשיים בכל מיני רמות - כלכליים, משפחתיים, רגשיים, חברתיים. גם קשיים מוסריים-רוחניים עם היצר הרע שעושה ונושך.

יש קשיים ברמה לאומית: כלכליים, חברוניים ביטחוניים. המלחמה היא קושי גדול. אבל הקושי הכי גדול, הכולל את כל הקשיים, הוא הגלות. קושי נורא שאי אפשר לתאר אותו. הגלות היא צרה הכוללת כל הצרות: שואה, פוגרומים, רדיפות כלכליות, עוני נורא ואיום.

עכשיו ב"ה איננו בגלות, אך עדיין יש לנו קשיים, אבל לא קשיים של גלות. בעשרות השנים האחרונות אנו בעת מלחמה. מלחמה היא דבר קשה מאוד, אבל לפני כן לא היו מלחמות אלא גרוע לאין ערוך: פוגרומים. כאשר צד אחד לוחם וצד שני אינו יכול לעשות מאומה.

מלחמות לעומת פוגרומים, זו התקדמות מופלאה. חז"ל אומרים שבתקופת ימי המשיח, תהיינה מלחמות (סנהדרין צו א) ורשיי מסביר: בינינו לבין אומות העולם. מלחמת השחרור, מלחמת ששת הימים, מלחמת יום הכיפורים, מלחמת לבנון, מלחמת הטרור, שכולן מלחמה אחת גדולה.

אנו עכשיו בקרב האחרון על גורל המין האנושי. על גורלו של עם ישראל, על גורלם של כל בני האדם עלי אדמות ועל גורלו של גילוי כבוד שם די בעולם.

בקרב האחרון צריך עצבים של אמונה, אמונה חזקה מאוד, בתורה, בעם ישראל, בגאולה – שכל אלה הם סניפים של האמונה בדי. שלא עזב את עמו, והוא אתנו בכל מקום שאנו הולכים. גם בגלות, קל וחומר בקרב האחרון.

## מסירות נפש ושמיירה מסכנה מיותרת

וודאי צריך מסירות נפש בצבא בכל מלחמה. אשירנו שבאנו הקדוש הינו מלא עוז וגבורה. מאידך, יש להזהר ולא להיחשף לסיכונים מיותרים. יש לשמור כמה שאפשר על חיי החיילים כאשר אין זה מסכן את הצלחת המלחמה. לכן אין אידיאל של מגע קרוב, אלא אדרבה להילחם מרחוק מתוך תושיה. גם אצל קדמונינו מוצאים אנחנו שלא תמיד לחמו בחרב אלא העדיפו את הקשת מרחוק. אמנם אי אפשר להכריע קרב רק בעזרת מטוסים ותותחים, וגם חי"ר חייב להיות מעורב, אך כמה שאפשר יש לפעול מרחוק כדי לחסוך חיי חיילינו. כמובן איננו מחפשים לשפוך דם האויב, אך כאשר אין ברירה, דם חיילינו עדיף על דם אויבנו. המרחם על אכזרים בכך מתאכזר על רחמנים. כשמרחמים על אויב אכזרי, בכך מתאכזרים על חיילים תמימים וישרים. זהו חוסר מוסריות נורא ואיום. לא מדובר כאן במשחקים בלונה פארק בהם הרוח הספורטיבית מלמדת לוותר. מדובר כאן במלחמה ברופחים. ובמלחמה כמו במלחמה. אנחנו לא תקפנו אף אחד, אך מי שתוקף אותנו יבוא על עונשו בצורה כזו, שלא יעזו לחזור על זדונו, וכן אחרים יראו וייראו ולא יזידון עוד. כשעושים מצור מסביב לעיר, במלחמת רשות משאירים פתח לבריחה, ובמלחמת מצוה אין משאירים, אך כותב ספר החינוך "מודיעים אותם תחילה שאם רצונם להניח העיר ושילכו להם הרשות בידם" (מצוה תקכז). לפני שנכנסים להלחם בעיר יש להודיע ברמקול שמי שרוצה יכול לצאת. אך אחר כך יש להלחם בכל האמצעים הנמצאים בידנו, כדי לחסוך חיי חיילים, לחסוך יתומים ואלמנות. נכון שמי שחותר למגע קרוב הוא גיבור גדול, אך לא זה הזמן והמקום להיות גיבור. או יוצאים ידי חובת גבורה די הצורך. במצב שלא נצרך מבחינה מלחמתית – "יושמרתם מאד לנפשותיכם".

## אכזריות

**שאלה:** בתנ"ך אנו מוצאים שהיה צורך להשתמש במידת האכזריות בעצם האחיזה בחרב בקרב פנים אל פנים והצורך להרוג בטווח אפס. כיום המציאות היא שהמלחמות הן על פי רוב לכאורה יותר מעודנות, בטוחים יותר רחוקים.

האם אנו צריכים לפתח אצלנו את אותה המידת האכזריות הנדרשת לפעמים (כמו בסרטי התוד"א שאנו רואים את אויבנו אוכלים נחשים וכדו'), או שעלינו לשמנות בעובדה שכיום המלחמות יותר מעודנות?

**תשובה:** הלאו ויכולנו לוותר לגמרי על המלחמות: "לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה". אך בינתיים אין ברירה וחיילים להילחם. כמובן, ככל שאפשר לחסוך נפשות אצלנו על ידי מלחמה מרחוק, עדיף הדבר. אם במקום להילחם בחרב אפשר ללמד את בני יהודה קשת ולהלחם מרחוק - עדיף. זו מלחמה מעודנת יותר, במובן שהיא חוסכת נפשות חיילינו היקרים, ולא דווקא בכך שהיא מרחמת על האויב המרושע. אדרבה, לפעמים מרחוק אפשר להשמיד את האויב ביתר קלות מאשר מקרוב, עם חרב וכדומה. האכזריות היא מידה רעה, אבל הכול תלוי מתי. כבר אמרו חז"ל שאסור לרחם על אכזרים.

מון הרב קוק כותב שאנשי המוסר האמיתיים אינם מסתפקים בגאומים של הטוב אלא לוחמים נגד רשעי ארץ (מאמרי הראיה 808). לכן לעיתים אבותינו הקדושים לחמו נגד האויבים באכזריות, כי רק כך אפשר היה להילחם נגדם (אגרות הראיה א עמי ק). הרמב"ם חזר על כך כמה פעמים שאין להמשך אחרי הכלי הנגויים המרחמים על אכזריים (מורה נבוכים). זה הכלל - אכזריות הינה מידה רעה, אך כאשר היא נצרכת היא מידה טובה (מאמרי הראיה 428).